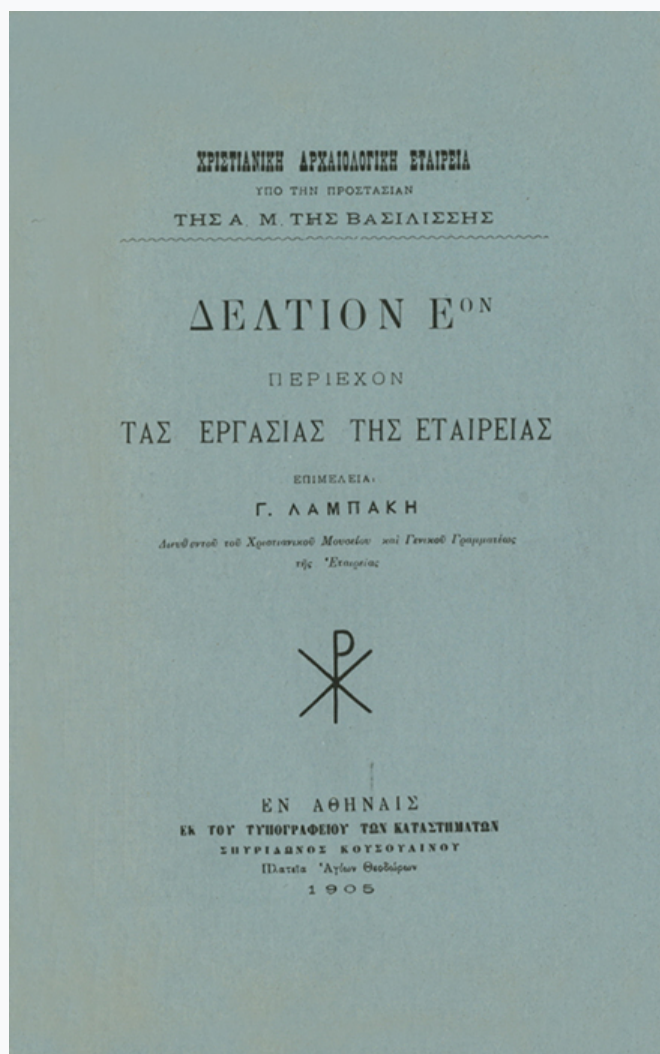

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 5 (1905)

Δελτίον ΧΑΕ 5 (1905), Περίοδος Α'

Περιηγήσεις

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1605](https://doi.org/10.12681/dchae.1605)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Περιηγήσεις. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 5, 29–88. <https://doi.org/10.12681/dchae.1605>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περιηγήσεις

Δελτίον ΧΑΕ 5 (1905), Περίοδος Α' • Σελ. 29-88

ΑΘΗΝΑ 1905

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (¹)

Ἐν Θεσσαλονίκη, ὁση ἡμῶν δύναμις, πλείονας ἐπεσκέφθημεν Χριστιανικοὺς ναοὺς, λεπτομερῶς τούτους περιγράφαντες καὶ σπονδάσαντες. Τούτων ἐν γενικαῖς γραμμαῖς οἱ μᾶλλον λόγον ἄξιοί εἰσι.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (νῦν Ὀθωμανικὸν τέμενος *Ostadji Efendi*), κυκλικὸν οἰκοδόμημα ἔχον διάμετρον 25 μέτρων, ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου· νομίζεται δὲ ὅτι κατέλαβε τὴν ἀρχαίον θέσιν τοῦ ναοῦ τῶν Καβείρων (²).

Τὰ ἐπὶ τοῦ θόλου ψηφοθειήματα τοῦ ναοῦ τούτου εἰσὶ ὑψίστης σημασίας ἄξια διὰ τὴν πολιὰν αὐτῶν ἀρχαιότητα καὶ διὰ τὴν ἰδέαν, ἣν δίδωσιν ἡμῖν περὶ τῆς διατάξεως τῶν ἐκκλησιῶν, τῆς ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τούτων, τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἀμφίων τῆς πρωτογόνου ἐκκλησίας.

Ὁ ἀρχαῖκός τύπος τῶν παραστάσεων, τὸ χθαμαλὸν τῶν ἀγίων Τραπεζῶν, τὰ ὑπεράνω αὐτῶν κιβώρια, αἱ ἀπὸ τῶν μνάκων καὶ τῶν ὑπερθύρων κρεμάμεναι κανδήλαι, ὁ ρυθμὸς τῶν κηροστατῶν, ἡ χορηγία τῶν βήλων, οἱ μακροὶ ὅλως ἰδιόρρυθμοι τῶν πρεσβυτέρων φαινόλεις, αἱ ρωμαῖκοι τήβεννοι τῶν μαρτύρων, φέρονται τὰ ἐπὶ τοῦ στήθους τετράγωνα (*Latus clavus*), δηλωτικὰ

(¹) Ταύτην ἐπεσκέφθημεν τῷ 1901 καὶ 1902. Ἰδὲ Δελτ. Δ'. σελ. 76.

(²) Δήμητσα Μακεδονικὰ Μέγ. β'. σελ. 342.

τῆς αὐλικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἡ κατὰ προτίμησιν διακόσμησις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκ πτηνῶν καὶ ἀνθέων, καὶ ἐν γένει τὸ ἀρχαῖκόν τῶν τύπων καὶ τὸ ἀπλοῦν τῆς συνθέσεως ἀποδεικνύσι ὅτι τὰ ψηφροθετήματα ταῦτα συνδέονται πολὺν περισσότερον πρὸς τὴν μεταγενεστέραν Ρωμαϊκὴν τέχνην, ἢ πρὸς τὴν Βυζαντινὴν, τὴν ἀπὸ τοῦ C T'. αἰῶνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἀναφαινομένην.

Τὰ ψηφροθετήματα ταῦτα ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει διατελοῦντα ἐπεδιωρθώθησαν ἔτι 1889. Τὰ τοῦ ναοῦ τούτου πλείστοι τῶν τε ἡμετέρων καὶ ἰδία τῶν ξένων λεπτομερῶς περιέγραψαν, καὶ πολλὰς τούτων εἰκόνας καὶ σχεδιογραφήματα ἐδημοσίευσαν ⁽¹⁾.

Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ναοῦ τούτου εὐρέθη ἐν τῶν μερῶν μαρμαρίνου λευκοῦ ἄμβωνος ⁽²⁾, ὅπερ μετὰ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναῷ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος ἀπετέλεσε τὸν ἥδη ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐθνικῷ Μουσείῳ εὐρισκόμενον ἄμβωνα. Ἡ ἰσχυρὰ δὲ παράδοσις ὅτι ὁ ἄμβων οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς ἄμβων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ⁽³⁾ σαφῶς καταδείκνυσι τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀρχαιότητα.

Τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ μὲν ἐξωτερικοῦ φωτογραφ. ἀπότυπα κατετέθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3120 3121. Τῶν εἰκόνων

(1) Texier et Pullan. *Architecture Byzantine*. Londres, 1864. Bayet. *Notice sur des Mosaïques des anciennes églises de S. Georges et de I. Sophie à Salonique*. Holtzinger *Die Altchristliche Architektur* σελ. 95, 81, 146, 151.

(2) Holtzinger *Die Altchristliche Architektur* σελ. 172.

(3) Δήμιτσα. Μακεδονικά. Μέρος Β'. σελ. 343. Ἰδία μονογραφία περὶ τοῦ Ἀμβωνοῦ τούτου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ *Mémoire sur une Mission au Mont Athos* ὑπὸ Duchesne καὶ Bayet 1877. Εὐχῆς ἔργον ἂν ὁ ἄμβων οὗτος ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, καθόσον τὰ μνημεῖα ταῦτα φυλάττουσι τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν σημασίαν, καὶ ὥσπερ φωτεινὰ σημεῖα διαφωτίζουν τὴν ἐπιτόπιον ἱστορίαν ὅταν κατὰ χώραν μένωσι. Τοῦναντίον δὲ καὶ ταῦτα καὶ ἡ ἐπιτόπιος ἱστορία διαστρεβλοῦται καὶ σκοτίζεται, ὅταν ταῦτα ἀποσπῶνται καὶ ἀπομακρύνονται τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως. Ἐλπίζωμεν ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενεῖς φίλοι ἀρμόδιοι καὶ Διευθύνται τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου διατάξουσιν τὴν ἐπαναφορὰν τούτου εἰς Θεσσαλονίκην.

δὲ τῶν ψηφοθετημάτων πρὸ τῆς ἐπιδιορθώσεως ὑπ' ἀριθ. 3132, μετὰ δὲ τὴν ἐπιδιορθώσιν ὑπ' ἀριθ. 3144.

Τὰς ἐπὶ τῶν ψηφοθετημάτων τοῦ θόλου ἐπιγραφάς, ἐκ τοῦ *Bayet* εἰλημμένας ἰδὲ Δήμιτσα Μακεδ. Β'. σελ. 591—592.

Ἐξωτερικῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εὔρομεν πλίνθον ἐφ' ἣς

+ ΕΝ + Δ

Ἀπέναντι δὲ τοῦ ναοῦ τούτου πρὸς τὸ ὀπισθεν μέρος ἐπεσκέφθημεν καὶ ἕτερον ὀρθόδοξον χθαμαλὸν καὶ ταπεινὸν ἐκκλησίδιον, τὸν **Ἁγ. Γεώργιον**.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (νῦν ὀθωμανικὸν τέμενος *Kassimije*) ἐστὶ θαναμασία πεντάκλιτος βασιλική. Τοῦ ναοῦ τούτου ἐπακριβῶς ἐσπουδάσαμεν τὴν καθόλου ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν γυναικωνίτιδα, τὰς ὀρθομαρμαρώσεις, τοὺς κίονας, τὰ λεπτεπίλεπτα διάτορα κιονόκρανα, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γυναικωνίτιδος στήθεα ἢ θωράκια, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μονόγραμμα φέροντα κλ. Ὁ ναὸς οὗτος ὠκοδομήθη περὶ τὸν 6. αἰῶνα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τῷ 306 μ. Χ. μαρτυρήσαντος Δημητρίου, οὕτινος ὁ τάφος καὶ νῦν δείκνυται κεκαλυμμένος διὰ μαρμάρου χριστ. τέχνης μεταγενεστέρας ἐποχῆς ἐν σκοτεινῷ τινι θαλάμῳ, ὅνπερ ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς αὐτὴν ταύτην τὴν φυλακὴν Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου ⁽¹⁾

Ὁ μύαξ ἐστὶν ὅλως διάφωτος, ἔχει πέντε μεγάλας ἀψιδωτάς θυρίδας, καὶ ἐξωτερικῶς τέσσαρα ὠραισιτάτης τέχνης Ραβενικοῦ ρυθμοῦ (διπλᾶ) κιονόκρανα, ὧν ἕκαστον περικοσμεῖται τὸ μὲν ἄνω, ὑφ' ἐνὸς σταυροῦ, τὸ δὲ κάτω, ἐπὶ δύο περιστρεφῶν, συμβόλων τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Φωτογρ. ἀπότυπον τοῦ μύακος τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3135.

Πρὸς δυσμὰς ἐξωτερικῶς, εἰς τὴν ποτὲ κυρίως πρόσοψιν τοῦ

(1) Νεώτεροι ἀποκρονοῦσι τὰς παραδόσεις ταύτας· ἡμεῖς ὁμῶς ἐπιθυμοῦμεν ἐν τῇ ἐπισκέψει τῶν χριστιανικῶν μνημεῶν νὰ τηρῶμεν τὰς ἀναφερομένας ἐπιτοπίους τοῦ λαοῦ παραδόσεις χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ μὴ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψει καὶ τὰ ὀρθὰ συμπεράσματα τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν.

ναοῦ, περιεσώθη στοὰ δκιάστῳλος, ὅφ' ἦν ἔκειτο ἡ νῦν χαμαὶ κειμένη καὶ ἔξω τῆς στοᾶς ταύτης ἀπερριμμένη ὠραίας τέχνης μαρμαρίνη φιάλη τοῦ ναοῦ (διάμετρο. μετρο. 2.35), ἣς φωτογρ. ἀπότυπον κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3136.

Παρὰ τὴν φιάλην ταύτην καὶ ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ κεῖται μεγάλου μεγέθους μάρμαρον, τανῦν ὡς βαθμὶς χρησιμεῦον, ἐφ' οὗ ἀνέγνωμεν

ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤ } ^{ΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ}
 _{ΙΝΟΥ} ⁽¹⁾

Φωτογρ. ἀπότυπα ποικίλων ἐσωτερικῶν τοῦ ναοῦ κατετέθησαν ὑπ' ἀριθ. 3113. 3114. 3128. 3134.

Οἱ δώδεκα Ἀποστόλοι. Ὁ ναὸς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων (νῦν τζαμί Souk Su) ἐστὶν ὁ πρόταυς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανικῶν ναῶν διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικίλιαν τῆς κεραμοπλαστικῆς αὐτοῦ διακοσμήσεως, οὗ τὴν εἰκόνα ὅφ' ἡμῶν φωτογραφηθεῖσαν ἰδὲ ἐν τῷ Δελτίῳ Δ'. σελ. 78 καὶ *Memoire sur les Antiquités Chrétiennes de la Grèce* κλ. σελ.

Ὁ ναὸς οὗτος κατὰ τὰς ἐν αὐτῷ ποικίλας διὰ κεραμοπλαστικῶν καὶ ἐπὶ μαρμάρου ἐπιγραφὰς καὶ μονογράμματα Νίφων πατριάρχης καὶ κτήτωρ καὶ Νίφων Πατριάρχης ⁽²⁾ ἰδρύνθη βεβαίως ἐπὶ Νήφωνος τοῦ Α. (1311 — 1314) καὶ οὐχὶ Νήφωνος τοῦ Β'. ⁽³⁾ (1486—1512), διότι ὁ ρυθμὸς οὗτος ἔνεκα τοῦ ὑπερψήλου ἀναστήματος (τυμπάνου) τῶν θόλων ἀνταποκρίνεται πρὸς

(1) Ἄλλως ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Δήμιτσας ἐν τῷ Μακεδονικῶν Γ' σελ. 533 ἀριθ. 609 καὶ 610· ὁ δὲ Kirchhoff ἐν τῷ C I G. ἐδημοσίευσεν ταύτην ὑπ' ἀριθ. 8833. Μὴ ἰδὼν δὲ ταύτην ἐνόμισεν ὅτι πιθανῶς (fortasse) αὕτη ἀπετέλει τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μετὰ τῆς ἐν τῷ ναφ τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἐπιγραφῆς ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΚΤΗΤΩΡ, ἣν ἐδημοσίευσεν ὑπ' ἀριθ. 8834· ταύτην ἰδὲ καὶ Δήμιτσα ἢ Μακεδονία τομ. Α'. μέρος γ'. ἀριθ. 608.

(2) Μετὰ σχεδιαγραφήματων τὰ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἰδὲ Παπαγεωργίου ἐν τῷ Byzantinische Zeitschrift X. 1. καὶ 2.

(3) Γεδεών Πατριαρχικοὶ Πίνακες. σελ. 411 καὶ 488.

τὸν ΙΔ'. αἰῶνα, οὐδαμῶς δὲ πρὸς τὸν ΙΕ'. ἢ ΙΣ'. καθ' ὅσον ἡ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τοῦ 1453 ἔπαισεν ἤδη ἀφ' ἑαυτῆς νέον τι παράγονσα.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων δύναται νὰ ᾖ καὶ ἔργον τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς δηλονότι ἤρξατο τὸ ἱκανῶς ὑψηλὸν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχιτεκτονικῇ ἀνάστημα τῶν θόλων, (καὶ τότε ὁ Πατριάρχης Νήφων ἔκαμεν ἀπλῶς μεγάλας ἐν τῷ ναῷ προσθήκας ἢ ἐπισκευάς, ὧν ἕνεκα, ὡς συνήθως τότε, νὰ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορος)· οὐχ ἥτιον, ἡμεῖς αὐστηρῶς τὸ τεχνικὸν μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἐξετάζοντες, καὶ τὰ ἀνωτέρω μονογραφήματα Νήφωνος τοῦ πατριάρχου, ὡς σύγχρονα τῇ ἰδρύσει τοῦ ναοῦ ὑπολαμβάνοντες, δεχόμεθα ὅτι ὁ ναὸς οὗτός ἐστιν ἔργον Νήφωνος τοῦ Α'.

Ποικίλαι φωτογραφίαι, τὸν πλοῦτον τῆς κεραμοπλαστικῆς τοῦ ναοῦ τούτου διακοσμήσεως καταδεικνύουσαι, κατατετέθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1802. 1803. 3119. 3130. 3131. 3138-3142.

Ἀπέναντι τοῦ ναοῦ πρὸς Βορρᾶν ἐπὶ τοίχον, δς βεβαίως ἀνῆκεν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ναοῦ τούτου, διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἀνέγνωμεν

$$\frac{\times}{\times} \bigg| \frac{\times}{\times} = \text{Χριστὸς Χάριν Χριστιανοῖς Χαρίζει.}$$

Ἡ Ἀγία Σοφία. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας θεωρεῖται ὡς ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἰδρυθεὶς ἐν σμικραῖς ἀναλογίαις κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ἀναγινώσκουμεν :

Πλησθηςάμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου, ἅγιος ὁ ναός σου θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ.

Ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τούτου περιεσώθη πολυσύνθετος ἀρχαϊκὴ διὰ ψηφίδων παράστασις τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, ἐφ' ἧς ἡ γραφικὴ ρῆσις :

Ἄνδρες Γαλιλαῖοι τί ἐστήκατε..... ὅν τρόπον ἔθε..... πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν..... (G. I. G. 8936).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ταύτης κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3116. Ἐκτενῆ δὲ περιγραφὴν τῶν ψηφοθετημάτων τούτων μετ' εἰκόνων, ἰδέ, ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς. Τόμ. 5'. σελ. 370—379.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦτω ἀκέραιος εὐτυχῶς διεσώθη ὁ χθαμαλὸς αὐτοῦ μαρμαρίνος ἄμβων. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3117· τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ναοῦ, πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ὑπ' ἀριθ. 3129· τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ὑπ' ἀριθ. 3115· λαμπροῦ δὲ σταυροφόρου μετὰ φνίλλωμάτων κιονοκράνου ἐπὶ τῆς γυναικωνίτιδος ὑπ' ἀριθ. 3137.

Ὁ ναὸς οὗτος τῷ 1524 μετεβλήθη εἰς Ὀθωμανικὸν Τέμενος· τῷ δὲ 1890 δεινῶς κατεστράφη ἐκ τῆς ἐνσκηψάσης μεγάλης πυρκαϊᾶς (¹).

Ῥσαύτως, ἐν τῷ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐσχάτως ἀνακαλιφθέντι παρεκκλησίῳ, ἐσπονδάσαμεν τὰς ἐφ' ὕγροις ἀξιολόγους ἀγιογραφίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3118.

Ὁ Προφήτης Ἡλίας. Ὁ ναὸς τοῦ προφήτου Ἡλιὸν (νῦν Τζαμί Eski Serrai), ἐστὶν ὁ μόνος, ὃν εὗρομεν ἐν Θεσσαλονικῇ ἔχοντα ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν ἐν σχήματι σταυροῦ.

Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ναοῦ ἐπὶ πλακός, ἐφ' ἧς παιεῖ στύλος ξύλινος :

+ ΕΙCΑ.....

.....

.....

.....

ΕΤΟΥC ,ΓΨΗΒ [(6792)=1284]

Ὁ Ἅγιος Παντελεήμων. Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (Ishakie Τζαμί) διακρίνεται ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῇ συμμετρίᾳ. (Φωτογραφικὰ ἀπότυπα ὑπ' ἀριθ. 3113. 3122. 3145). "Οπισθεν

(¹) Ἐπιγραφὰς ἐτέρας τοῦ ναοῦ τούτου εἰλημμένας ἀπὸ τοῦ κ. Π. Παπαγεωργίου ἐδημοσίευσεν ὁ Δήμιτσας (Μακεδον. Γ. σελ. 583 κ. ἐξ), ὡσαύτως ἐτέρας εἰλημμένας ἀπὸ τοῦ Texier καὶ Bayet σελ. 592. κ. ἐξ.

τοῦ ἱεροῦ φέρει διὰ κεραμοπλαστικῶν τοὺς μυστικοὺς ἡλίους τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ναὸς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, ὁ ἐν Βερροίᾳ ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, καὶ ὁ ἐν Γαστιούνῃ ναὸς τοῦ Καθολικοῦ.

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Μηνᾶ, ἀρχικῶς τοῦ Θ'. αἰῶνος, νῦν ὅλως ἀνενεώθη. Ἐν αὐτῷ περιεσώθη ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς ἐποχῆς μαρμάρινος ἄμβων.

Ἡ Ὑπαπαντή. Ὁ ναὸς τῆς Ὑπαπαντῆς ἐξωθεν φέρει πανάρχαιον τύπον τῆς Θεοτόκου προσευχομένης (*orante*). (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3124. Ἐξωτερικῶς ἐν τῇ ἀρκτικῇ πλευρᾷ ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν

ΟΝΑΡΙΣΤΕΥΜΑΤΩΝ
ΣΕΡΓΑΓΕΝ[ΑΔΑ:]
Τ]ΟΥ ΚΑΝΙΚΛΕΙΟΥ
Μ]ΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΗΦΟΡΟΥ
ΚΩΝΣΤ]ΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ
]ΙΝΔ 3 ΕΤΟΥΣ 5ΨΠ (¹)

Ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου. Ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου, (νῦν Τζαμί—Kazandschilar—Dschamisi), ἐστὶν ἔργον περικομψον κεραμοπλαστικῆς διακοσμήσεως τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος (1028 μ. Χ.) Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀρ. 3147.

Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ὁ πρῶτος εἰς ὀθωμανικὸν τέμενος μεταβληθεὶς, (νῦν Τζαμί Eski Dschuma), ἔχει σχῆμα Βασιλικῆς μετὰ τῶν ἀναρριπιζομένων φυλλωμάτων τῶν κιονοκράνων, καὶ θεωρεῖται κατὰ τινὰς ὅτι κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τῆς Θερμαίας Ἀφροδίτης (²). (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον κατετέθη ὑπ' ἀριθ. 3146).

Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἐν τῷ Μητροπολικῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἀπὸ τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς τοῦ 1890 κατετέθη καὶ διεσώθη τὸ ἱερὸν λείψανον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

(¹) Τοῦ ἔτους τούτου ἀντιστοιχοῦσα Ἰνδικιῶν ἐστὶν ιε'.

(²) Δήμιτσα Μακεδ. 1873. σελ. 341.

Ἡ Ἀγία Θεοδώρα. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Θεοδώρας ἐστὶ χθαμαλὸς ναός, γυναικείας ποτὲ Μονῆς.

Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ. Ὁ ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, κοινῶς, Παραγία Δαγουνδιανή, κατὰ τὴν γνώμην τῶν λογίων σημαίνουσα τὴν τοὺς λαοὺς ὀδηγοῦσαν, ἥτοι ὀδηγήτριαν ⁽¹⁾.

ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου ἀναγινώσκομεν τὸ ἔτος 1797. ὑπὸ δὲ τὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου

«Δαπάνη εἰκόνας εἰς ὅρας ᾧ Θεατῇ Χριστοδοῦλου Νεκολάου συνδρομῆς δὲ καὶ ἐπιστασίας Συγγέλου Βενιαμίν. Μαρτίου 1809. Δαβιδ Ἱεροδιάκον.

Ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ναοῦ διεσώθησαν ἐπὶ τῆς κλίμακος τέσσαρα ἀκέραια διάστιλα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τοῦ ἰδάφους δὲ ἀναγινώσκομεν :

Φ = Τάφος ⁽²⁾

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀρτιωνίου ἐπὶ τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ἡ γαλακτοτροφοῦσα ἀνέγνωμεν

Ὡς βρέφους ἀγνὴ τῶν πάντων κτίστην φέρεις ὡ θαύματο[ς] πῦρ Κυρίου ἀπίστους (:) φλέγει.

Κατωτέρω δὲ

Ἐγινε ἡ παροῦσα εἰκόνα διὰ ἐξόδου τοῦ πανοσισιτάτου ἁγίου Προηγούμενου Κυρίου Κυρ Διονυσίου διὰ μνημόσυόν του 1784 διὰ χειρὸς Μακαρίου μοναχοῦ Γαλά[τσιτ]α.

Ἡ Μονὴ Βλατέων. Ἡ Μονὴ Βλατέων φέρει μητροπολιτικὰ καὶ πατριαρχικὰ ἔγγραφα ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλο-

⁽¹⁾ «Ἡ πάναγνος Θεομήτωρ, ἡ παρ' ἡμῖν τοῦ ὀδηγεῖν ἐπώνυμος» (Εὐσταθ. σελ. 303. πρβλ. Δήμητρα Μακεδονικά. 1874. σελ. 352.

⁽²⁾ Μονογράμματα τοιαῦτα εὗρηται καὶ ἐσωτερικῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

νίκης Μαξίμων (1488) μέχρι τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Γ' (1836) ⁽¹⁾. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς Μονῆς ὑπ' ἀρ. 3623.

Ἀνω τῆς πεντακόγχου κόγχης ἔξωθεν διὰ κεράμουν ἀναγινώσκομεν

$$\begin{array}{c|c} \text{IC} & \text{X} \\ \hline \text{N} & \text{K} \end{array} = \begin{array}{c|c} \text{Ἰησοῦς} & \text{Χριστὸς} \\ \hline \text{νι} & \text{κα} \end{array}$$

Ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων.

1771 δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Στέργιου ἀποξελετῆα

Περὶ ἀργυρένδετον κύπελλον, ὅπερ ἡ ἐκεῖ παράδοσις ἀναφέρει ὡς τὸ ποτήριον τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ.

Τὸ ποτήριον τοῦτο δι' οὗ ὁ Χριστὸς πιεῖν ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ Μαθηταῖς.

Ἡ Κρίμησις τῆς Θεοτόκου. Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ «Τρανὴ Παναγία» ⁽²⁾.

Ἐπὶ τοῦ ἐκ μαρμάρου ὑπερθύρου

Οἰκοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Θεομήτορος | ἐκ βάθρων καὶ τετελειώτε κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου εἰκάδι τρίτη | ἐγκαινιάσται δὲ ἡμέρᾳ τετάρτῃ κατὰ τὸ ἔτος αψκζ (=1727) (ινδ. .)

Ἐπὶ χειρογράφου Εὐαγγελίου ιβ' αἰῶνος ἐκ μεμβράνης, κτή-

(¹) Ταῦτα ἰδὲ Μυστακίδου : περὶ Θεσσαλονίκης διάφορα σημειώματα : Ἀνατύποις ἐκ τοῦ ΚΖ τόμ. τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. σελ. 369 κ. ἔξ. Λόγον ἄξιον εἶναι ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ οἰκίλου τοῦ 1648 τοῦ Πατριάρχου Ἰωαννικίου ἀναγινώσκομεν περὶ καλυμμανχίου τὰ ἐξῆς· «...ὅπως οἱ πατέρες τῆς Μονῆς τελῶσιν ἐτησίως τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὑποταγῆς χάριν καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου καλυμμαῦκια τρία μόνον τῶν ἐκλεκτῶν». (σελ. 372).

(²) Ὁ Δήμηττας ἀνάγει τὸν ναόν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν β'.—γ'. αἰῶνα, (Μακεδ. σελ. 345), ἀγνοῶν τὰς περιόδους τῆς χριστ. ἀρχιεκτονικῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ χριστιανοὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἰδρῶσι ἰδίους χριστιανικοὺς ναοὺς, τῆς ἐκκλησίας ἀπηνῶς διωκομένης.

ματος τῆς Τρανῆς Παναγίας, ἀποκειμένου ἐν τῷ οἴκῳ ἐνὸς τῶν
κ. ἐπιτρόπων.

« Ἐτελειώθη τὸ παρὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν
τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Κυροῦ Ἰλαρίωνος καὶ Καθηγουμένου
τῆς Σεβασμίας Μονῆς τῆς ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου οὗ τῇ ἐπονυμίᾳ τοῦ ἡμαστούνη διὰ συγγενείας καὶ ἐξόδου
τοῦ τιμιωτάτου Μοναχοῦ κυρίου Γερασίμου καὶ υἱοῦ τοῦ κτί-
τορος καὶ ἐπεδόθη ἐν τῇ τοιαύτῃ ἁγίᾳ Μονῇ ἐγράφη δὲ διὰ
χειρὸς Θεοδώρου ἀμαρτωλοῦ ἀναγνώστου καλλιγράφου τοῦ Κα-
λοπούλου μηνὶ Νοεμβρίου ἐκ ἡμέρας Παρασκευῆς ἑνδ. δ'. ἔτους
ΓΧΗΔ (= 6694 = 1186) καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαι ἡμῖν ἵνα
διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν εὐρωμεν ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως
ἀμήν. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔως τοῦ
αἰῶνος. Δόξα τῷ Θεῷ ἀμήν τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν θεῷ χάρις.

+ Γλκθ ωλς λᾱη

Γλμθ ωλςθ ςθμ + (¹)

Ὁ Ἅγιος Ῥπάτιος. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ὑπα-
τίου ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

1325 Σεπτεμβρίου 10 χεῖρ Ἰωνᾶ Μοναχοῦ

Ἐπὶ Ἐπιταφίῳ χροσοκεντήτου.

+ Μνήσθητι Σῶτερ Χριστέ τοὺς σοὺς οἰκέτας Ἀσάνη καὶ Δοκένης
καὶ τῶν γεννητόρων τούτου ὅσπερ τοῦ ληστοῦ ἐμνήσθης ἐπὶ ξύλου
καὶ καταξίωσον τούτους τῆς οὐρανίου Βασιλείας σου ἀχὼδ 1674.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, πλὴν τούτων ἐπεσκέφθημεν τὴν θέσιν, ἐν ᾗ,
κατ' ἰσχυρὰν παράδοσιν, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀναφέρεται ὅτι ἐκήρυξεν
ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔνθα εὔρηται ὑπὸ γῆν ἀγίασμα, καλούμενον
« τοῦ Ἁγίου Παύλου ».

(¹) Κρυπτογραφικὴ σημείωσις ὡς εἴθισται ἐν πολλοῖς χειρογράφοις.

Ἐπεράνω δὲ τούτου ἐπὶ τοίχου εὐ-
ρηται σταυρὸς μαρμάρινος, ἐφ' οὗ αἱ
λέξεις **ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ**.

Καὶ ὑπ' αὐτὸν ἡ ἐπιγραφὴ

Δαπάνη καὶ ἐπιστάσις

Γεωργίου Βλαβλητῆς συζύγου του Δόμνας

ψυχωσωτηρίας χάριν

Μαΐου 1896

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀρ. 3460.

Ἐπεσκέφθημεν τὴν **θριαμβευτικὴν ἀψίδα** τοῦ αὐτο-
κράτορος Κωνσταντίνου ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς θύρας τῆς
Καλαμαρίας, λαμπροὺς ὑπομνησκούσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοὺς
θριάμβους τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, ὡς ἡ ἐν Ρώμῃ ἔξωθεν τοῦ
Κολοσσαίου μεγαλοπρεπὴς ἀψὶς τοιοῦτους ὑπομνησκει εἰς τοὺς
ἐν τῇ Δύσει Χριστιανούς ⁽¹⁾.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς ἀψίδος κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ
ὑπ' ἀριθ. 3127.

Ἐπεσκέφθημεν τὸν ἱστορικώτατον ἱππόδρομον, ἐν ᾧ τῇ δια-
ταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ἐγένετο ἡ σφαγὴ τῶν 7000
ἀνατιῶν, ἔνεκα τῆς σφαγῆς τοῦ στρατηγοῦ Βερίχου ⁽²⁾, ἧς ἔνεκα
ἐν Μεδιολάνοις ὁ ἱερὸς Ἀμβρόσιος καθυπέβαλεν τὸν Αὐτοκρά-
τορα τοῦτον εἰς αὐστηρὰν μετάνοιαν, ἀπαγορεύσας αὐτῷ τὴν εἰς τὸν
ναὸν εἴσοδον ⁽³⁾.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔκειτο ὁ ἀρχαῖος
ἱππόδρομος κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3459.

Ἐπεσκέφθημεν τὸ καλούμενον «**φρούριον τοῦ Λέον-
τος**», ὅπερ ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἀμέσως ὑπὸ τὰς ἐπάλξεις φέρει
ὠραῖον κεραμοπλαστικὸν διάκοσμον τὸν ἐλληνικὸν μαϊάνδρον.

⁽¹⁾ Πρβλ. Δελτ. Α. σελ. 56 εἰκ. 12.

⁽²⁾ Μελέτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. 463.

⁽³⁾ Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστορ. V. 18. Σωζομ. VII. 26 πρβλ. Δελτ. Α.
σελ. 37.

Ἐπὶ τούτου δὲ διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων εἰσὶ τὰ γράμματα, ΚΠΛΙ. καὶ Στανρὸς φέρων τὰ 4 γράμματα ταῦτα.

$$\frac{\chi}{\pi} \Big| \frac{\phi}{\phi} \text{ ἀντὶ } \frac{\phi}{\phi} \Big| \frac{\chi}{\pi} = \Phi\omega\varsigma \text{ Χριστοῦ Φαίνει Πᾶσι}$$

Πρὸς δὲ ἐπὶ τῇ ὀπισθίᾳ πύλῃ τοῦ φρουρίου ἐπὶ παραστάδος ἐκ λίθου λευκοῦ μαρμάρου ἀναγινώσκομεν :

ΑΝΗΓΕΡΘΗ Η ΠΑΡΟΥ
 ΣΑ ΠΥΛΗ ΩΡΙΣΜΩΙ ΤΗΣ
 ΚΡΑΤΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΗΜΩΝ
 ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ
 ΚΥΡΑΣ ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙ
 ΟΛΟΓΙΝΗΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝΤΟΣ
 ΚΑΣΤΡΟΦΥΛΑΚΟΣ ⁽¹⁾ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΜΑΩ
 [ΤΟΥ] ΚΟΜ[ΗΝΟΥ] ΤΩΙ ΞΩΤ [=1292].
 ΙΝΔ Θ

Ἐπεσκέφθημεν τὸν ἐν τῇ παραλίᾳ ὑψηλὸν Πύργον, τὸν λευκὸν καλούμενον, εἰς ὃν κατεκλείσθη Λέων ὁ Σοφὸς ⁽²⁾, καὶ ἐν ᾧ ἀναφέρεται ὅτι οὗτος συνεγράψατο τὰ ἔνδεκα Ἐφθινά. (Φωτογραφικὰ ἀπότυπα ὑπ' ἀριθ. 3125. 3126).

Ἐπὶ χειρογράφου Εὐαγγελίου, κτήματος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ

⁽¹⁾ Ὁ Kirchof ἀναγινώσκει *καί ρ ο φ ύ λ α κ ο ς*· καὶ ἐρμηνεύει *χαρτοφύλακος*· δὲν ἀναγινώσκει δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ 8ου στίχου (C. I. G. Τόμ. IV). Τὸν τίτλον τοῦ Καστροφύλακος εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἐκδοτήριον ἔγγραφον τοῦ 1344 Ὑπομονῆς τῆς μοναχῆς ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Παπαγεωργίου (Σέρραι σελ. 72). ᾧ ἐν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπιγραφῶν ἀναγινώσκομεν :

+ Ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Βασιλέως Λέων ὁ Ἀζανίτου καὶ καστροφύλαξ Σερρῶν.

⁽²⁾ Εἰς τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐκδοθέντας ὑπὸ Ἀκακίου Ἱερομονάχου, εὑρεται ὁμιλία ρηθεῖσα ὑπὸ Λέοντος, «ὅτε ἐν τῇ τοῦ αὐοιδίμου Ἡλιοῦ πανηγύρει... ἐκ φυλακῆς καὶ τῶν λοιπῶν συμφορῶν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἀπήλλακτο, καταδικασθεὶς παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς» (Ἐκδ. Ἀθηνῶν. 1868. σελ. 259).

Γραμματέως τοῦ Ἑλλ. Προξενείου κ. Σωτ. Ἀστεριάδου ἀνέγνωμεν :

«+ Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ | Ὑακίνθου πόνος διακόνου»

Ὁ αὐτὸς ἐπέδειξεν ἡμῖν καὶ βούλαν χρυσῇν (χρυσόβουλον), φέρουσαν ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς IC. XC. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὄψεως ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἀνδρονίκου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ
ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ⁽¹⁾

Γ Α Λ Α Τ Ι Σ Τ Α

Ἐν τῷ χωρίῳ Γαλάτιστα, (ὑπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἀρδαμαρίου) ⁽²⁾ ὑπάρχουσιν οἱ ἐξῆς ἐξ νοτί

ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου,⁽³⁾ ὁ τῆς Πανα-

⁽¹⁾ Κατὰ πληροφορίαν τοῦ αὐτοῦ κ. Σωτ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ θύσει Χορταίτη ἐπὶ ἐρειπίων Ἐκκλησίας ἀρχαίας Μονῆς εὑρεται ἐπὶ μαρμάρου ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη

ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΜΜ |ΛΗΤΑΧΤ.

Διὰ δὲ μελάνης ἐπὶ ἐτέρον μαρμάρου

ΕΝ ΕΤΕΙ ΨΩΞΒ ΙΝΔ' Ζ'. 6862=1534.

⁽²⁾ Τὸ χωρίον Ἀρδαμάριον ἀπέχει τῆς Γαλατίτιδος περὶ τὰς πέντε ὥρας.

⁽³⁾ Ἐπὶ τῆς βρύσεως τῆς Μητροπόλεως εὑρεται ἐντετοιχισμένον θωράκιον χριστιανικῶν διαστύλων· πρὸς δὲ ἡ προχριστιανικὴ ἐπιγραφὴ

.....
ΚΟΥΣ ΜΕ
ΤΑ ΤΩΝ ΤΕ
ΚΝΩΝ ΚΑΙ
ΝΕΙΚΟΥΝΟΣ
ΤΗΣ ΠΕΝΘΕ
ΡΑΣ ΟΥΑΛΕ
ΡΙΑ ΤΗ ΣΥΒΙ
Ω ΜΝΕΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ

γίας, ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὁ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὁ τοῦ
Προδρόμου καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

+ Ὁ θεῖος οὗτος καὶ πανσεβαστος οἶκος
τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Γεωργίου
ἀνεκαινίσθη συνδρομῇ τε καὶ πόμφ
τῶν ἐνοριτῶν καὶ ἄλλων φιλοχρίστων
ἐπὶ Ἰγνατίου τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου
Ἀθανασίου Βρετᾶ ὄντος ἐφόρου
ἐν ἔτει αωιγ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον
σχεδιασθῆντα ἐχαράχθη χεὶρὶ ππ[Παπᾶ] Μόσχου

Ὁ ἀναφερόμενος δ' οὗτος σοφὸς Ἰγνάτιος ἐστίν, ὁ καὶ ἄλλοθεν
ὥς τοιοῦτος γνωσκόμενος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐλληνικῆς ἐπα-
ραστήσεως (¹).

Ἐπὶ ἐτέρου μαρμάρου στρογγύλου, ἐφ' οὗ στανρός, ἡ χρονο-
λογία 1814

ΒΑΣΙΛΙΚΟ

Ἐν τῷ χωρίῳ Βασιλικό, τῷ περὶ τὰς 400 οἰκίας ἔχοντι, ἐν
τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπὶ τῆς ΜΔ γωνίας ἐπὶ
πύρου λίθου

IC NI	XC KA
18	20

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δὲ τοῦ ναοῦ ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου προχριστιανικὴ ἐπιγραφή
ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΡΟΣ | ΙΕΡΩΝΟΣ

Ἐπὶ τοῦ νοτίου κλίτους τοῦ κυρίως ναοῦ ἑτέρα προχριστιανικὴ ἐπιγραφή
ΤΟΥ ΚΑΙ
C]ΕΡΑΠΙΩΝ

(¹) Περὶ τοῦ ἀληθῶς διασήμου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ἰγνατίου τούτου,
ὅστις ἐτελεύτησε τῷ 1839, ὄρα· Οἰκονόμον, Σωζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγρ.
Τομ. β'. σελ. 72.

Σ Ε Ρ Ρ Α Ι

Τῇ 3 Αὐγούστου ἀφίχθημεν εἰς Σέρρας ⁽¹⁾, λίαν εὐγενῶς καὶ φιλοφρόνως φιλοξενηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε ρέκτου ἡμετέρου προξένου κ. Ἰ. Στουρνάρα, εὐτυχήσαντες συγχρόνως νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἐνθέρμως τῶν πατέρων ἐχομένην ἡμετέραν ἑλληνικὴν Κοινότητα, τὸν Μητροπολίτην Σερρῶν κ. Γρηγόριον, (ἀδελφὸν τοῦ νῦν ἐν μακαριστοῖς ἀρχιεπισκόπου Χαλκίδος Εὐγενίου), τοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας τῆς ὥραίας ταύτης πόλεως, ὡς καὶ τὸν σοφὸν διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Ἰω. Τσικόπουλον.

Ἐν Σέρραις ἐπεσκέφθημεν πάντας τοὺς ἐν αὐταῖς ναοὺς καὶ τὰ παρεκκλήσια, τὸ φρούριον, τὴν Βιβλιοθήκην κλ., λεπτομερῶς πάντα ταῦτα ἐξετάσαντες καὶ πάσας τὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιγραφὰς ἀντιγράψαντες.

Α'. Οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ἔστι Βασιλικὴ τρικλίτος.

1— Ἐξώθεν τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἐν μιᾷ σειρᾷ ἀναγινώσκομεν:

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΥΚΕ + Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΣΕΡΡΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ [Ο ΚΤ]ΙΤΩΡ ⁽²⁾.

Προφανῶς πρόκειται περὶ μεγάλης μεναγενεστέρας ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, καθόσον τὸ ἐν τῷ μύακι ψηφοθέτημα, ἡ διάταξις τοῦ ναοῦ, καὶ τὰ περὶ τὸν ναὸν ἀρχιτεκτονικὰ συντρίμματα κλ., μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἔστι Βασιλικὴ IB'.—IIΓ'. αἰῶνος. (Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3358· τοῦ δὲ μύακος ὑπ' ἀριθ. 3359).

2— Ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ κωδωνοστασίου.

Ἐκτίσθη ἐπὶ Νεοφύτου | τοῦ των Σερρῶν Μητρο | πολίτου καὶ διὰ συνδρομῆς τῶν πολιτῶν | ἐν ἔτει 1868 Μαΐου 23.

(¹) Ἀξιόλογον περιγραφὴν περὶ τῆς πόλεως Σερρῶν ἐξέδωκεν ὁ λόγιος φίλος κ. Παπαγεωργίου Ἀί Σέρραι. Λειψία. 1894.

(²) Παπαγ. σελ. 34.

3— Ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου εὔρηται ἀναγεγλυμμένη εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ιβ'.—ιγ'. αἰῶνος,

IC	XC	(Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3360) (¹).
OE	ΓΕ'	
BE	TH	
P	C	

4— Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ ἐξωτερικῶς εὔρηται τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐπιγραφομένη·

MP	ΘΥ	(Πρβλ. Παπαγεωργ. σελ. 34 καὶ Πίναξ. III).
H	ΛΥ'	
PO	TPC	
NO	A	

Ταύτης φωτογραφικὸν ἀπότυπον ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 3361.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐφωτογραφήσαμεν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου μετὰ τινος ἐπὶ μαρμάρου ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος, οὗ φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3384.

5— Ἐξω τοῦ νάρθηκος ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ἀνακαινίσθη ἡ μητρόπολις | Σερρών ἐν ἔτει 1853 ὁκτονθρίου 8 |
ὕπὸ τὸν ἐπίτροπον Γεώργιον | Σκαμπαλῆν

6— Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου

Διὰ ἐνθίμισιν τοῦ νιρ [ου] ὅπου γιμῆξι ηςκλησία ν[ε] | ρο καὶ
ησαυτεῖν τιν πέτρα ἀποκάτου ηνι του κυρίζη καὶ πηγενι στὴν ἐξό-
πορτα | ἀπὸ μέσα εχι τριπα με | πλακκ (=ου)ς ἀπὸ πάνου καὶ |
ἀποκι ἐξο στοῦ δρόμου πι | γενη τον κατίφορου ἡς τὴν ἀγία φωτίδα
τρέχει ενετι 1871.

Ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ ἱεροῦ βήματος εὔρηται λαμπρὸν ψηφιδό-
τημα ΙΒ'.—ΙΓ'. αἰῶνος τῆς γνωστῆς ἀγιογραφικῆς παραστάσεως
«Λάβετε φάγετε...» καὶ «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες».
(Εἰκὼν 1 καὶ 2).

Ὑπὸ κιβώριον ἀγίας Τραπέζης παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἀριστερᾷ
μὲν τῷ ὁρῶντι δίδων τὸν ἅγιον ἄρτον, δεξιᾷ δὲ τὸ ἅγιον ποτήριον.

(¹) Παπαγεωργ. σελ. 34 Πίναξ III.

Ἀρχικῶς τὸ ψηφοθέτημα τοῦτο εἶχε μῆκος 10,10 ὕψ. δὲ 2.55· ἀτυχῶς ὅμως ἔνεκα τῆς ὀπισθεν ἐπιχώσεως καὶ τῆς ὑγρασίας τῶν ριζῶν τῶν δένδρων, αἵτινες δεισιέδυσαν διὰ μέσον τοῦ τοίχου,

Εἰκὼν 1.

Εἰκὼν τοῦ «Δάβετε φάγετε...» καὶ «Πιετε ἐξ αὐτοῦ...»
Ψηφοθέτημα ἐβ—υ αἰῶνος ἐν τῷ ἐν Σέερας Μητροπολιτικῷ
ναῶ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων.

ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ τούτου ψηφοθετήματος νῦν διεσώθη τμήμα μή-
κους 7.20 καὶ πλ. 2.15.

Οὕτως ἀριστερᾷ τῷ ὁρῶντι διεσώθησαν τέσσαρες τῶν μαθητῶν

ἐν ψηφοθετικῇ τέχνῃ, καὶ δύο πρὸς τ' ἄκρα ἀναπαρασταθέντες ἐφ' ὕγρασις. Δεξιᾷ δὲ διεσώθησαν τρεῖς μόνον ἐν ψηφίσι καὶ τοῦ τετάρτου τμήμα τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ μόνον μέρους· τὸ ἄνω δὲ μέρος τούτου ὡς καὶ δύο πρὸς τὰ ἄκρα μαθηταὶ ἀνεκαίνισθησαν ἐφ' ὕγρασις. Μέγα ἐπίσης μέρος τῆς ἁγίας Τραπεζῆς τοῦ ψηφοθετήματος τούτου εἶνε κατεστραμμένον.

Ἐξ ὅσων ἐν Σικελίᾳ ἐδιδάχθημεν περὶ τῆς στερεοποιήσεως τῶν ψηφοθεμάτων, ἐπιτηδευτάτον ἐκέισε εὐρόντες τεχνίτην, δαπάνη τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας, καλῶς τὸ ψηφοθέτημα τοῦτο ἐστερεοποιήσαμεν καὶ ἐκαθαρίσαμεν.

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τοῦ ἐν τῷ μύακι ψηφοθετήματος τούτου ὑπ' ἀριθ. 3363—3372· δύο δὲ εἰκόνων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου, ἀποκειμένων ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ὑπ' ἀριθ. 3385.

Ζ— Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἱεροῦ εἶδομεν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ, κρατοῦντος εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ἀναγνώσκομεν

Τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε καὶ τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖ· πνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου.

Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς δὲ τοῦ Ἰησοῦ ρεεὶ τὸ ζωήρουντον αἷμα ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου.

Σ— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην ἀνέγνωμεν

Ἰσθόρηται τὸ καταπέτασμα ⁽¹⁾ ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω τῆς Μητροπαρθένου κόρης διὰ συνδρυμῆς κόπου του καὶ ἐξόδου τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρῶν κυρίου κυρίου Κυρίλλου διὰ μνιμῶσυνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νηκεῖτα ἱερέως.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι διεσώθη ἀξιόλογον μικρὸν τεμάχιον μαρμαροψηφοθετήματος.

Ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ μέγας ἀρχιερεὺς.

(1) Νοεῖται τὸ εἰκονοστάσιον, εἰς δ' ἀρχικῶς ἔκειτο ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Ἰησοῦ.

Εἰκὼν 2.— Ὁ Ἰησοῦς διδὼν τὸν ἄρτον τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς.

9— 'Υφ' ἦν ἀναγινώσκομεν

Λύσιν κακῶν δὸς Χριστέ μου τῷ δούλῳ σου δια | μάντη Ζάχαρι.

10— 'Υπὸ δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

+ «Χατζηπανταζῆν τὸν δούλον σου Κυρία γλυκυτάτη, ἀπάλλαξον
κολάσεως Μαρία παμφαστάτη. αψνζ'. (1757)

11— 'Επὶ τῶν κάτω δὲ ὠραίων Πυλῶν, ἐφ' ὧν εἰσι ἀναγε-
γλυμμένα πιτηνά, ιρώγοντα σταφυλὰς ἐκ κανίστρου, ἐπὶ μὲν τοῦ
ἐνὸς φύλλον.

Αἱ θεῖαι αὗται πύλαι ἄδρᾱ δαπάνη | υἱοῦ τοῦ Κήπου Μιχαήλ
τῶν ἐκ Σερρῶν | ἀμφοῖν προσκυνητῶν τοῦ ἁγίου τάφου | ἐσκευά-
σθησαν παγκάλλως τε ἀρίστως | πατρός μὲν τὸ τέμπλος, υ υ υ υ
(=ύφ· υἱοῦ) δ' αἱ πύλαι | ψυχικῆς αὐτῶν εἵνεκα σωτηρίας —
αψξε (1763) 'Οκτωμβρίου.

12— 'Επὶ δὲ τῆς ἐτέρας

Τοῦ Μιχαήλ προσκυνητοῦ τῶν πυλῶν ἡ δαπάνη | τοῦ Χατζῆ Κή-
που τοῦ υἱοῦ του ἐκ' Σερρῶν τυγχάνει | ᾧ Μιχαήλ προσκυνητῇ ὁ
Κύριος δωρήσοι μῆκος | ζωῆς τε τ' (=τὴν) ἔξοδον καὶ τοῦ τέμπλου
ποιήσει εἰς | πταισμάτων ἄφεσιν καὶ σωτηρίαν καὶ ἀνεσπέρου φωτός
κλη | ρονσμίαν.

13— 'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἀγίων Θεοδώρων.

Λέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ 'Ιωακείμ ἀρχιδιακόνου τῆς αὐτῆς
ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σερρῶν αψνζ'. Νοεμβρίου χεῖρ 'Ιωάννου
Σαμίου.

14— 'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου.

Τὸν 'Ιωάννην, Πρόδρομε, τὸν ἐκ Μεσόβου ὄντα | διάσωζε ταῖς
σαῖς λιταῖς, ὡς τὴν δαπάνην δόντα.

15— 'Επὶ εἰκόνας ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τῆς Προθέσεως, ἐν ᾗ
εἰκονίζονται οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι, πρὸς οὓς ἐπιφαίνεται ἡ Θεοτόκος,
δπισθεν δὲ τῶν μεγαλομαρτύρων συμπαρίσταται καὶ ὁ Σερραῶν
Γεννάδιος, ἀναγινώσκομεν

'Ο πανιερώτατος καὶ ὑπέρτιμος Μητροπολίτης | Σερρῶν Γεννάδιος
καὶ κτίτωρ τῆς ἀγίας | τραπέζης τῆς μεγάλης Λαύρας ἐν τοῖς
ἀγίοις μεγαλομάρτυσι Θεοδώροις.

16—'Επὶ εἰκόνας δὲ τοῦ Ἀγίου Λουκᾶ «ὁ ἅγιος Λουκᾶς Ποιμὴν Θεβῶν».

Τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ γε εἰκὼν ἦδε τῆς συμμορίας ὑπάρχει Μπασματζήδων ⁽¹⁾ πάντας ὁ Θεὸς τάξει ἐν χώρᾳ ζώντων αψ50 (1769) Φεδρουαρίου κδ'.

Φωτογρ. ἀπότυπον τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3362.

'Αρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ναοῦ ὑπ' ἀριθ. 3285.

17—'Επὶ ἐσμαλτωμένων δὲ ἀξιολόγον τέχνης ἐξαπτερίγων, ἐφ' ὧν εἰκονίζεται ἀφ' ἐνὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀγένειος «Ο ΕΜΜΑ-ΝΟΥΗΛ», ἀφ' ἑτέρου δέ, ὁ Ἰησοῦς, καθήμενος ἐπὶ θρόνον ὡς μέγας ἀρχιερεὺς, ἀνέγνωμεν, ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως :

+ Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντα, βοῶντα, κεκραγόμενα καὶ λέγοντα Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, κύριος Σαβαώθ πλήρης ὁ οὐρανός· ||

ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης ὄψεως

+ νὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου· ὡσαννὰ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογούμενος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου ὡσαννὰ ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3373. 3376. 3377.

18—Ὡσαύτως μετὰ τῶν ἐξαπτερίγων εἶδομεν Σταυρὸν λόγον ἀξίας ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης, ἔχοντα εἰς τὰ ἄκρα μεταγενεστίρας προσθήκας Ρωσικῆς τέχνης. Φωτογραφικὰ ἀπότυπα ὑπ' ἀριθ. 3373. 3374. 3375.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ ἀπεθανμάσαμεν λαμπρὸν χρυσοκέντητον ἐπιτάφιον πλήρη μαργάρων μήκους 2.10 πλάτους 1.67· ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν :

«ELISABETHA DORFFMAISTEPRIN FECIT 1774 VIENNÉ»

19—Ἄνω

Ὁ Εὐσχήμων Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου — ἀπέθετο.

20—Κάτω δὲ

Ταῖς μυροφόραις γυναιξί· — εἰδείχθη ἀλλότριος.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτου ὑπ' ἀριθ. 3378.

(1) Ἐμποροὶ γυναικείων ὑφασμάτων.

21— 'Επὶ δίσκον τουρκικῆς τέχνης, ὅπισθεν :

+ 'Ο παρὼν δῆσκος ὑπάρχει τῆς ἀγιοτάτοις Μοιτροπόλεως Σερρών τὸν ἀγίων Θεοδώρων ἀφ'ἧς (1763) μαΐου κ'.

'Επὶ τοῦ ἐδάφους δὲ, ἔξωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, παρετηροῦμεν ἀξέστοις μεγάλας πλάκας, ὥς τῇ 10 Αἰγούστου δι' ἐκκαφῆς ἀνατρέψαντες, εἶδομεν ὅτι αὗται ἀπετέλουν ποτὲ ἀξιολόγους πλευρὰς ἐπισκοπικοῦ θρόνου ΙΒ'.—ΙΓ'. αἰῶνος ὑψ. 2.15. 0,90. Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτων ἐπ' ἀριθ. 3386.

22— 'Εν τῷ σκενοφυλακείῳ τῆς Μητροπόλεως, ἐπὶ ἀεγυροῦ διβαμβούλου ἀνέγνωμεν :

+ 'Αφιερώθη τὸ παρὼν διδάμπουλον ἐν τῷ ναῷ τὸν ἀγίων Θεοδώρων τῆς Μιτροπόλεως Σερρών ὑπὸ τοῦ εὐσεβεστάτου αὐθέντου Οὐγγροβλ | αχίας Κυρίου Κυρίου 'Ιωάννου Ράδουλα Βοεδόνδα ἀρχιερατεῦοντος τοῦ πανιερωτάτου Μιτροπολίτου Σερρών Κυρίου αχ'ἧς (1669).

23— 'Επὶ μικροῦ χερνίβου

+ 'Αφιερώθη τὸ παρὼν παρὰ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρών Κυρίου Κυρίλλου + τῆς τὸν θεῖον τοῦτον ναὸν τοῦ μεγάλου Θεοδώρου κατὰ πόνον 'Ιωάννου αχ'ἧς (1657).

24— 'Επὶ λίαν δὲ πρωτοτύπου ζέοντος, ἐσωτερικῶς κεχωρισμένου εἰς δύο, διὰ τὴν θέσιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τοῦ οἴνου, (καὶ αἷνες ἐν τῇ ἐκχύσει), ἐνοῦνται ἀναγινώσκομεν :

ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΨΒ + ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑ
ΕΞΟΔΟΥ ΓΑΟΡΟΥ (Γρηγορίου;) ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ
ΕΚ ΝΗΣΟΥ ΜΥΚΟΝΟΣ ΕΙΣ ΠΑΤΖΑΡΤΖΙΚΗ (¹)
ΜΛΑΔΕΝΟΣ (;

25— 'Επὶ ποιμαντικῆς ῥάβδου

ΤΟΥ ΠΑΝΙ || ΕΡΩΤΑΤΟΥ ΚΕΙ ΛΟΓΙΩ || ΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟ || ΠΟΛΙΤΟΥ C || ΕΡΡΩΝ ΚΥ || ΡΙΟΥ ΚΙΡΙΑ-
Λ || ΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΝΙΣΣΙΡΕΩΣ Ο || ΠΛΑΝ CΩΤΗ-
ΡΙΟΝ ΨΥΧΩΝ 1665.

(¹) κωμόπολις

26— Ἐπὶ ἀργυρεπιχρύσου λαβίδος

С К П М М X (;

27— Ἐπὶ ἀργυροῦ στεφάνου ἔχοντος τρεῖς λίθους τιμίους

1772 ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤ(Ο)ΚΟΥ ΒΛΑΧΕΡ-
ΝΑΣ ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΔΜΑΚΙΑ ΠΤΖΗ

28 — Ἐπὶ ἐτέρου ἀργυροῦ στεφάνου ἔχοντος τρεῖς λίθους
τιμίους

1772 ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΒΛΑΧΕΡ-
ΝΑΣ ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΔΜΑΚΙΑ ΠΤΖΗ

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῶν ἐν σκευοφυλακείᾳ ἀποκειμένων
ιερωῶν σκευῶν κατεθέσαμεν ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3383.

29 — Ἐπὶ μικροῦ ὠμοφορίου

† ΤΟ] ΠΑΡΟΝ ΩΜΟΦΟΡΙΟΝ ΥΠΑ[Ρ] | ΧΕΙ ΤΟΥ
ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟ | [ΠΟΛΙ]ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΩΝ
ΠΑΤΡΩΝ ΥΠΕΡΤΙΜΟΥ Κ[ΑΙ] ΕΞΑΡΧΟΥ ΠΑΣΗΣ
ΑΧΑΪΑΣ ΚΥΡΟΥ ΘΕΟ[ΦΑΝΟΥΣ | Κ]ΑΙ ΑΦΙΕΡΩΘΗ
ΠΑΡ' ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΗ: ΠΕΡΙΦΗ[ΜΩ | Α]ΓΙΩΤΑΤΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΣΕΡΡΩΝ ΕΝ ΕΤΕΙ 'ΖΡΚ (7120 =
1612) ΙΝΔ. ΙΕ

30— Ἐπὶ χρυσοκεντήτων ὑπομανικίων, ἐφ' ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ
ἀριστεροῦ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ

† ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΗΝ ΔΟΥΛΗΝ ΣΟΥ
ΕΥΑΓΓΕΛΗΣΤΗΝ (= Εὐαγγελίστρια).

31— Ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ

ΤΑ ΠΑΡΟΝΤΑ ΕΠΙΜΑΝΙΚΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΙ ΕΜΟΥ
ΣΑΒΒΑ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΦΙΕΡΟCΑ ΕΙC
ΤΗΝ ΚΟCΝΙΤΖΑ ΕΠΙ ΕΤΟΥC ΑΨC (1706)

32— Ἐπὶ χρυσοκεντήτου ἐπιτραχηλίου λαμπρᾶς τέχνης

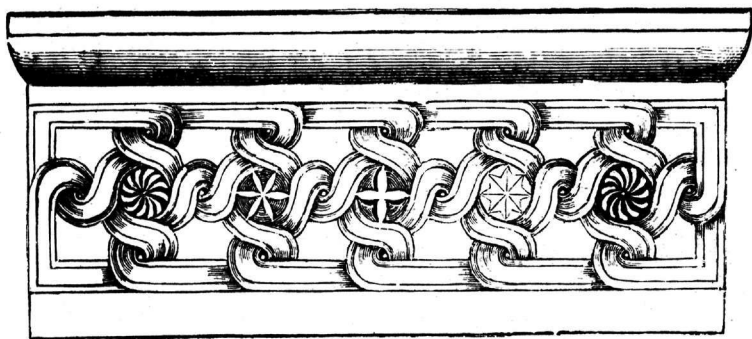
+ Τοῦ ἀρχιερέως Δανιήλ Σερρών δὲ ἐπαρχίας | Μεγάλων Θεοδώ-
ρων τε ἀγίων | ἐκκλησίας ὅστις τὸ ἀφιέρωσε ψυχῆς τε σωτηρίας νὰ
ῖναι μετὰ θάνατον ταύτης τῆς ἐκκλησίας ἐν ἔτει σριω (σωτηρίῳ)
αχίμς (1640).

33— Ἐπὶ δισχιδοῦς ἐπιτραχηλίου

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΣΕΡΡΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Ἔργον περίπου τοῦ 1600.

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῶν ἐν τῷ σκενοφυλακείῳ ἐπιτραχηλίων κατεθέσαμεν ἐπ' ἀριθ. 3382. Τῶν δὲ διὰ μαγγάνου, χρυσοκεντήτων στανρῶν καὶ ποταμῶν ὁμοφορίων ἐπ' ἀριθ. 3379—3381. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀπεθανμάσαμεν καὶ λαμπρὸν πολυκάνδηλον ἐπιχαρίτου χριστ. τέχνης ἐκ 30 ἀργυρῶν κανδηλῶν συνστάμενον.

Εἰκὼν 3.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ περιεσώθη μαρμαρίνη λεκάνη ἁγιασμοῦ διαμέτρον 0,12 βάρους 0,19, ὡς καὶ ποικίλα ἐπὶ μαρμάρων ἀναγλυμμένα ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα, ὧν λόγον ἄξιον τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον (Εἰκ. 3).

34— Ἐξω τοῦ σκενοφυλακίου ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου ὕψ. 0,55 πλ. 0,81, εἰς τρία τεμάχια τεθραυσμένον :

† ΙΕΡΟΣ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΤΟΝ ΣΙΚΟΝ ΕΔΟΜΗ[ΣΑΤΟ ΚΛΗΣΕΙ; ⁽¹⁾]
ΘΕΟΔ[ΩΡΟΥ] ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟ[Υ] ⁽²⁾

35—'Επὶ πλακὸς φερούσης ὁπλὴν σωληναρίον βρύσεως, κει-
μένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ δυτικοῦ ἔξωνάρθηκος

† ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΩΛΗΝΑΡΙΟΝ ΕΓΕ | ΝΕΤΟ ΕΝ-
ΤΑΥΘΑ ΔΙ' ΕΞΟΔΟΥ ΣΙΝ | ΑΔΗΝΟΥ ΤΟΥ ΔΗΓΟΥ
ΤΟΥ ΥΙΟΥ | ΙΑΝΑ ΕΝ ΕΤΕΙ ... ΙΝ | ΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ΙΕ'.
ΨΘ⁽³⁾ (7009=1501)

36—'Εν τῇ αὐλῇ δὲ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ
ἐκ Κύπρου Ἐπισκόπου Δαφνουσίας Χαρίτωνος

Κεῖται ἐνταῦθα ὁ Χαρίτων | ἐπίσκοπος Δαφνουσίας | Κύπριος
μέλος τῆς ἱερᾶς Μονῆς | τοῦ τιμίου Προδρόμου | καὶ γενναῖος συν-
δρομητῆς τῶν κοινῶν καταστημάτων τῆς πόλεως Σερρών 1872 |
αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη | διὰ | Θεοδοσίου Ἐγουμένου τῆς 'Ι. Μ. τοῦ
Τ. Προδρόμου.

Ῥσαύτως ἐν Σέρραις μετὰ πολλῆς ἡμῶν χαρᾶς ἐγνωρίσαμεν
τὸν ἐκ Σάμου σεβάσμιον πνευματικὸν καὶ ἀρχιμανδρίτην κ. Ἀπο-
στολίδην, χρηστὸν καὶ ἐνάρετον στρατιώτην τῆς Ἐκκλησίας.

⁽¹⁾ Κυρίως μετὰ τὸ ΕΔΟΜΗ ἀμέσως
ὡς συνέχεια εὔρηνται τὰ γράμματα ταῦτα,
ὅν τὴν ἐννοίαν ἀγνοοῦμεν, ἀπλῶς δὲ ἐρω-
τῶμεν μήπως δυνάμεθα νὰ τὰ ἀναγνώσωμεν
ΕΔΟΜΗΣΑΤΟ ΤΗ ΚΛΗΣΕΙ. Ταῦτα ὁ κ. Παπαγεωργίου ἀνα-
γινώσκει ὡς 56 IH καὶ ἐρμηνεύει 1430. (Αἱ Σέρραι. 1899. σελ. 32 καὶ
Π.ν. III. 12.)

⁽²⁾ Ὅτι τὸ ἐπίθετον καλλίνικος ἀποδίδεται κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τοὺς
ἀγίους μάρτυρας, τοὺς καὶ διὰ τοῦτο καλλινίκους πάντοτε προσονομαζομένους
καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὡς ἀναφέρει ὁ Παπαγεωργίου (σελ. 33), τοῦτο παντί
που δηλόν. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐκ τοῦ κ. Παπαγεωργίου εἰλημμένην ἐδη-
μοσίευσεν καὶ ὁ Δήμιτσας (Μακεδονία. 1896. σελ. 680).

⁽³⁾ Πιθανῶς ἀνορθογραφῶς ἐγράφη ἡ χρονολογία ἀντὶ ζθ=7009=1501.

37—'Εν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ ἐπὶ ἐργοχείρου ἀνέγνωμεν τὴν γνω-
στὴν τῶν Σαμίων ἐπιγραφὴν

ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΑΜΟΝ ΕΣΩΣΕ ΤΗΙ 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1824

'Επεσκέφθημεν εἴτα καὶ λεπτομερῶς ἐξητάσαμεν ἅπαντας τοὺς
μετὰ τὴν ἱερὰν Μητροπόλιν ναοὺς καὶ παρεκκλήσια, ἅτινά εἰσιν.

Β'.—'Η 'Οδηγήτρια. Πλινθόκτιστον παρεκκλήσιον, κεί-
μενον ὀπισθεν τῆς Μητροπόλεως, καὶ ἔν, οὕτως εἰπεῖν, μετ' αὐτῆς
ἀποτελοῦν οἰκοδόμημα.

38—'Επ' αὐτοῦ διὰ κεραμοπλαστικῶν στοιχείων ἀνέγνωμεν

Μ[ΗΤΡΟ]Π[ΟΛΙ]Τ[ΗΣ]
† ΔΑΝΙΗΛ—ΑΧΜ (=1640) ⁽¹⁾

39—'Επὶ διπτύχων

. ΑΧΜΔ (=1644) ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΩ

40—'Επὶ κολυμβήθρας διαμέτρου 0,47

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΥ 1787

Γ'.—'Η 'Αγία Παρασκευή. 'Εν τῷ ναῷ τῆς 'Αγίας
Παρασκευῆς ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου αἱ εἰκόνες ΙΣ. ΧΣ Ο ΠΑΝ-
ΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ. "Εργα
νέα ἀνάξια λόγον.

'Επὶ τῆς γυναικωνίτιδος εἰκὼν

ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΠΑΝΤΑΣ ΕΛΕΟΥΣΑ

Δ'.—Οἱ Ταξιάρχαι.

41—'Επὶ τοῦ ὑπερθέτου

Πανήγυριν τελοῦμεν ἐνθάδε | τοῦ παμμεγίστου Μιχαὴλ | Κων-
σταντίνου δὲ καὶ 'Ελένης τιμίας | τῇ 5 'Απριλίου 1828.

⁽¹⁾ Περβλ. Παπαγεωργ. σελ. 34 καὶ Πίναξ III 16.

42—Ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου εὔρηται εἰκὼν ΜΗΡ ΘΟΥ
Η ΕΛΕΟΥΣΑ κατὰ ἐδῶ λεγωμένη ἡ ἄρμενοκρατοῦσα. 1834.
Ἰουνίου χειρ Σεργίου γ.

43—Ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς στεφάνης τῆς αὐτῆς εἰκόνας
ΜΑΡΙΑ ΑΡΜΗΝ ΚΡΑΤΟΥΣΑ ⁽¹⁾

Ἔργον συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης.

Τὸ ἔτος 1854 δεικνύει τὴν μεταγενεστέραν ἐπισκευὴν τῆς εἰκό-
νος, ἥτις ὡς ἐκ τῶν ὀπισθεν φαίνεται, εἶναι ἔργον δύο περιίπου
αἰώνων.

44—Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἐπεδείχθη ἡμῖν σιδηροῦς σταυρός,
ἐφ' οὗ ἐπὶ τοῦ καθέτου μέρους ἀνέγνωμεν

ΙC ΧC ΝΚ (=ΝΙΚΑ)

45—Ἐπὶ τῆς κεραίας τοῦ σταυροῦ Ο ΑΡΧΩΝ ΜΙΧΑΗΛ
Κατ' ἐπιτόπιον ἔθος τὸν σταυρὸν τοῦτον θέτουσιν ἐπὶ τοῦ στή-
θους τῶν μετ' ἀγωνίας ψυχορραγούντων, ὅπως ταχύτερον ἐλευ-
θερωθῶσι τῶν δεινῶν.

Ε'—Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος καὶ Ἁγία Μαρίνα.

46—Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Ἁγίας Μαρίας
ὑπὸ τὴν εἰκόνα ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ἀνέγνωμεν

αωκζ Δεκεμβρίου δ'. καύχημα Λέσβου καὶ Σερρῶν ἀρχιερέως
τὴν δ' ἀνέθηκε Πορφύριος εἰκόνα χειρ Κυριαζῆ ἐξ Αἰνίου.

ἔργον μᾶλλον καλῆς τέχνης.

47—ὑπὸ τὴν εἰκόνα ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΘΕΟΝΥΜΦΟΣ

Ἐν ἔτει αωκζ Δεκεμβρίου ιβ'. διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ
τιμιωτάτου κυρίου Ἀναστασίου Ἀθανασίου Λαζάρου χειρ Κυριαζῆ
ἐξ Αἰνίου.

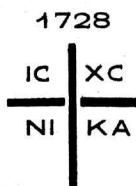
(1) Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ἰδὲ Παπαγεωργίου Σέρραι σελ. 19. 30. ἐπὶ
τῶν λεγῶν λέγεται ἐν Σέρραις ἡ γυναῖκ' ἄρμένισε = παρεφρόνησε. ἐπομένως
ἄρμενοκρατοῦσα ἢ ἡ τὰ ἄρμενα κρατοῦσα, ἢ Πηδαλιούχος ἢ ἡ Θεοτόκος ἢ τὰς
φρένας παθούσας κρατοῦσα.

48 — ἐπὶ χρυσοκεντήτου ἐπιταφίου μετρίας τέχνης.

Διὰ χειρὸς Ἀποστόλου Χ [=χατζῆ] Βαδέτης

ΣΤ'. — Ἡ Ἀγία Φωτεινὴ (Ἀγία Φωτίδα).

49 — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

ΣΤΑΥΡΕ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

18 | 74

1728 ΙΝΔ. ΕΚΤΗ Σ'.

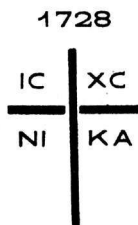
ΒΟ — Πρὸς δὲ ἡ ἐπιγραφὴ

ΔΗΛΑ ΣΥΝΔΡΟ

ΜΗC ΚΑΙ ΗΤΟΙ [=καὶ κτητόρων]

ΤΟΡΟΝ ΤΟΝ Α

ΝΑΚΑΙΝΗCΑΝΤΟ [Ν]

ΤΟΥΤΟΝ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ CΤΕΡΕΩCΟΝ ΚΗΡΗC

1874

Ζ'. — Ἡ Ἀγία ἐπίσκεψις (Κοίμησις τῆς Θεοτόκου).

ΒΙ — Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας ἐπισκέψεως ἐπὶ τῆς εἰκόνης
τῆς Θεοτόκου ἀνέγνωμεν

«ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΠΙCΚΕΨΙC ΤΩΝ ΑCΘΕΝΟΥΝΤΩΝ

1859

32— 'Επὶ σκεύους δὲ ἁγιασμοῦ (κοιν. μπακιράτσι)

† ΒΑΚΟΥΦΙ ΤΟ ΤΙΣ
ΑΓΙΑΣ ΦΟΤΙΔΑ 1755 †

Η'.— **Ὁ Ἅγιος Συμεών.** Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Συμεών εὑρομεν ἀρχαιοτάτης αὐστηροῦ Βυζ. τύπον εἰκόνας IC. XC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΣ

Ὅπισθεν ταύτης εἶναι ἐξωγραφημένη ἑτέρα εἰκὼν της Θεοτόκου ἐπὶ μονοσῆμα ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟΣ Ἀπὸ ταύτης ἀντεγράφη ἡ νέα εἰκὼν.

33— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τὸν τύπον τῆς φιλοξενίας τῶν τριῶν Ἀγγέλων

† ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΜΠΡΑΣ
ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΤΙ ΖΜΗ ΙΝΔ. Ι[Γ] (7048=1540).

34— Ἐπὶ δίσκον χαλκοῦ

Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου βακούφη 1813.

35— Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ εἶδομεν κώδικα μουσικὸν τοῦ 1272.

Θ'.— **Ἡ Ἁγία Βαρβάρα.** Αἱ ἐν τῷ ναῷ ταύτης ἐπὶ τοῦ εἰκονοστια οἴου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου εἰσὶν ἔργα τοῦ 1826.

Ἐν τῇ γυναικωνίτιδι τοῦ ναοῦ εὑρεται παλαιὰ εἰκὼν (ὕψους 1,18 πλάτ. 0,78) ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ὁ **παλαιὸς τῶν ἡμερῶν**, κάτω δὲ ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα, κρατοῦντες φιλοφρόνως τὴν Θεοτόκον.

Ἡ παράστασις αὕτη εἰκονίζει τὴν κατὰ τοὺς ἀγιογράφους **κολακείαν τῆς Θεοτόκου** (').

(¹) Ταύτης εἰκόνης εὕρισκομένης ἐν τῷ Καχριέ-Τζαμί, φωτογρ. ἀπότυπον ἰδὲ ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3607.

56 — Ἐν τῷ νάρθηκι εὔρηται ἡ ἐπιγραφὴ

Η ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ
Τ(ῆ) ΠΑΝΑΓΙΑ ΔΟΧΙΑΝΗ
ΜΑΡΤΙΟΥ Α
ΕΤΟΥΣ 1826

Γ'. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῶν Γουναράδων.

57 — Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῷ ἐπικαλουμένῳ τῶν Γουναράδων ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

+ Ἀνοικοδομήθη ὁ πα | ρον ναὸς τοῦ ἁγίου | Γεωργίου ἐπὶ Ἰα-
κώβου Μητροπολίτου Σερρῶν | καὶ διὰ δαπάνης Στεργίου. Χ. [= χα-
τζῆ] Ἀποστό | λου προσκυνητοῦ | τῆς Α'. Μαΐου 1838.

58 — Ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι εἶδομεν ἀρχαιοτάτην εἰκόνα τοῦ
Ἁγίου Δημητρίου, ἐφ' ἧς ἀνέγνωμεν

«Ο ΕΛΕ | ΥΘΕΡΩΤΗΣ ΗΜΩΝ»

ΙΑ'. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος (ἄγιασμα Ζωοδόχου Πηγῆς).

59 — Ὅραὸς οὗτός ἐστι ἔργον συγχρόνου τέχνης κατὰ τὴν
ἐν αὐτῷ ἐπιγραφὴν

+ Ἐπὶ | Γρηγορίου | Μητροπολίτου Σερρῶν | τὸ ἅγιασμα τόδε—
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς | ἀνευρέθη | 1898 | .

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν μεγάλην εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ ἀναδομένην σχεδὸν εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους.

ΙΒ'. — Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῶν μπουσταν-
τζήδων.

60 — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἀναγινώσκομεν :

Πυρποληθεὶς ὁ ἱερός οὗτος ναὸς κατ' Αὐγουστον τοῦ 1871 | ἀνοι-
κοδομήθη τὸ 1872 ἔτος Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Μητροπο | λίτου ἁγίου
Σερρῶν Κυρίου Κυρίου Νεοφύτου | διὰ συνδρομῆς τοῦ Κ. Ἀθανα-
σίου Μπαμπάσκου Χ. Γεωργίδη.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ΙC ΧC Ο ΒΑΣΙΛΕΥC ΤΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ ΜΗΡ
ΘΟΥ Η ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΙΕC CΑΙ

61 — Ὑπ' αὐτὴν ἀναγινώσκομεν

Λύσιν κακῶν δίδου Κύριέ μου | ὅλον ὅλως τῷ πόθῳ ᾧ παρθένα
βίον τὸν ἑμὸν ἀμαρτημάτων | πλέων ἀποκάθαρον παρακαλῶ ταχέως
αὐτῶν πρεσβείαις οἱ πέριξ σὲ ὕμν | οὔσι ἀψυγή (1748) Ἰανουα-
ρίου ιθ'.

Ἔργον ἄξιον λόγου

62 — Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Νικολάου

1794 δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χατζῆ Μανολάκη Σηράκογλου.

ΙΓ. — Ὁ Ἅγιος Ταξιάρχης.

63 — Εἰς τὸ ἐκ μαρμόρου ὑπέρθυρον χρυσοῖς γράμμασιν

† Αὕτη ἡ ἐκκλησία τῶν παμμεγίστων Ταξιάρχων ἀποτεφρωθεῖσα
κατὰ τὸ ἔτος 1849 αὖθις ἀνηγέρθη | διὰ προτροπῆς τοῦ Σεβασμιωτά-
του ἁγίου Σερρῶν Κυρίου Ἰακώβου συνδρομῇ μὲν | καὶ δαπάνῃ
πολλῶν φιλοχρίστων πολιτῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν ἐπὶ | μελεῖα δὲ καὶ
ἐπιστάσις τοῦ Κυρίου Γιαννοῦλη Δεσποτίδου | ἐν ἔτει σωτηρίῳ
αῶν' (1880).

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου
εἰσὶν ἔργα συγχρόνου τέχνης.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι περιεσώθη λόγον ἀξία ἱερατικὴ ἔδρα τέχνης
Κλεινοβοῦ.

ΙΔ. — Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι. Ὁ ναὸς τῶν δώδεκα
Ἀποστόλων ναὸς νέος, οὐδὲν λόγον ἄξιον ἔχει πλὴν τοῦ ἐν τῷ
ἱερῷ βήματι μεταξὺ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ τῆς Προθέσεως βα-
θέως ἀγιάσματος, εἰς ὃ κατεβαίνομεν διὰ 3—5 ὑψηλῶν βαθμίδων.

63 — Ἐξώθεν τοῦ ναοῦ ἐπὶ πλακῶς

18	68
Μαΐου	α
IC	XC
NI	KA

ΙΕ'.—**Ἅγιος Βλάσιος.** Ναὸς σύγχρονος

64—Ἐπ' αὐτοῦ

+ Ἀνεκαίνισθη | ἐπιστασίᾳ τοῦ | ἐπιτρόπου Γεωργί | ου Κων-
σταν | τίνου καὶ τῶν | λοιπῶν συναιτίῳ | των μηνὶ Μαρτίου 1. αὐτοῦ.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑ-
ΤΩΡ καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΛΕΩΥCΑ εἰσὶν ἔργα ἀνάξια λόγου.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν πολλοῦ λόγου ἀξίαν παλαιὰν εἰκόνα
(1,15X0,75) Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΟΡΦΑΝΟΤΡΟ-
ΦΟΣ φέρων μετὰ περιλαιμίου φαινώλιον. Ὁπισθεν ταύτης ἐξω-
γραφήθη ὁ νέος ἅγιος Νικόλαος.

Δεξιᾷ τοῦ ἁγίου εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δίδων αὐτῷ τὸ
ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἀριστερᾷ δὲ ἡ Θεοτόκος δίδουσα αὐτῷ μανδή-
λιον καὶ οὐχὶ ὠμοφόριον κατὰ τὴν συνήθη παράστασιν.

65—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγίων Μ. μαρτύρων

Τέχνην μὲν ἤδε Κυριαζῇ Αἰνίτου χάριν δὲ παντάνακτος ἐξ ὕψους
φέρει—1828 φεβρουαρίου 8.

66—Πρὸς δὲ

Πονεῖ πᾶσα περὶς τε | ἐ ἐπιτήμασι κλαινου | Ἀρχιερεῇ | εὐσεβέων
χριστιανῶν αὐαζ [1827].

Ἔργον τέχνης μᾶλλον καλῆς.

ΙΓ'.—**Ἡ Ἁγία Ἐλεοῦσα.** Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

ΙC ΧC Ο ΒΑCΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑCΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕ-
ΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΕΛΕΩΥCΑ

67—Ὑπ' αὐτὴν ἀνέγνωμεν

Ἄνανδρε μήτηρ Παρθένε βρεφοτρόφε | οἰκτρὸν ἐκέτην σὸν Θεο-
δόσιον σκέποι.

ἀνιστορήθη ἡ παροῦσα σεβασμία εἰκὼν | τῆς Ὑπερχίας ἡμῶν Θεο-
τόκου Ἐλεοῦσης | διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ πανοσιωτάτου |
Πρωτοσυγγέλου Κυρίου Θεοδοσίου Κουτλου | μουσιανοῦ εἰς μνημό-
συνον αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων αὐλῶ, (1832) φεβρουαρίου κδ'.

68—'Επὶ τῆς ἀψίδος, ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἡ πλαυντέρα καὶ ἐξ τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν συλλειτουργοῦντες,

Αὐται αἱ ζωγραφίαι τοῦ | ἱεροῦ βήματος ἐξωγῆρα | φήθησαν δι' ἐπιμελείας παρὰ τοῦ Κυρίου Λεοντίου Ἀρχιμανδρίτου | εἰς μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ ἔτει 1878 Ἰουν. 20.

69—'Επὶ ἀργυρενδύτου εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ προσκηνηταρίῳ ἔργον συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης τὸ ἔτος

«1766»

70—'Επὶ τοῦ Μεσημβρινοῦ τοίχου

+ Ἀνεκαινίσθη ὁ θεὸς οὗτος | καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑτερα | γίας Θεοτόκου Ἀγίας Εὐσεύσης δι' | ἐπιμελείας καὶ ἐξόδων τοῦ πα | νοσιωτάτου προηγουμένου Κυρίλλου | Κουτλουμουσιανοῦ καὶ τινων εὐ | σεβῶν χριστιανῶν συνδρομῇ | τῶν ἐν ἔτει αὐτῷ (1855) κατὰ μῆνα Μάρτιον.

71—'Επὶ τῆς βρύσεως

† ΠΡΩΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΤΛ [ΚΟΥΤ-ΛΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΣ] 1789 ΦΕΒΡ. 10.

72—'Υψηλότερον δὲ ἐπιγραφὴ τοῦ «1734»

ΙΖ'.—'Ο Ἅγιος Παντελεήμων. Λί ἐπὶ τοῦ εἰκο- νοσιασίου εἰκόνες ΙC. ΧC. Ο ΒΑΣΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝ- ΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC καὶ τῆς Θεοτόκου, εἰσὶν ἔργα ἀνάξια λόγου.

'Εν τῷ ἱερῷ βήματι εὔρηται εἰκὼν τῆς Θεοτόκου

ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ ΣΩΤΗΡΙΑ

73—'Επὶ εἰκόνης δὲ τοῦ Ι. Χ. ἐν τῇ γυναικωνίτιδι

† ΔΕΗΣΙC ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΙΩ ΚΑΙ ΤΗΣ CΥΜΒΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΥ- ΤΟΥ ΕΤΟΥC ΖΡΛC [713Ε=1628]

74—'Επὶ τοῦ ἐδάφους

ΜΝΗΣΘΗΤΙ
ΚΕ (ΚΥΡΙΕ) ΤΩΝ ΔΟΥΛΩ
Ν CΟΥ ΛΑΖΑΡΩΝ
[ΠΡΕCΒΥΤΕΡΟΝ;]

ΙΗ'.—**Ἅγιος Ἀθανάσιος.** Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ, ΙC ΧC Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ τῆς Θεοτόκου εἶσιν ἔργα ἀνάξια λόγου συγχρόνου τέχνης.

Ἐν τῷ ναῷ εὔρηται εἰκὼν τοῦ ἁγίου Νικολάου, φέροντος φαινόλιον πολυσταύριον κεκοσμημένον διὰ τῶν γαμάτων.

75—Ἐπὶ τῆς ἔξω θύρας

Μετόχιον τῆς ἐν τῷ ἁγιονύμφ ὄρει ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας Ἑκκλησία Ἅγιος Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας ἐν ἔτει 1897 Αὐγούστου 20

+ 1830

Μ Λ [=Μεγίστη Λαύρα]

76—Ἐπὶ τῆς βεύσεως

ΛΒ (=ΛΑΒΡΑ)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΥΔΩΡ ΑΞΑΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΧΡΗΜΑΣΙΝ ΥΔΩΡ ΕΙΣΑΞΑΣ
ΟCΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΥΤΑΙ ΚΥΡΙΟΥ
ΕΡΓΟΝ ΙΔΕΤΕ ΕΜΟΥ ΤΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΑΨΞ (1760) ΙΟΥΝΙΟΥ 2

ΙΘ'.—**Παναγία, κοινῶς Παναγούδα.** Ναὸς τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ΙC ΧC καὶ ΜΗΡ ΘΟΥ (ἀπλῶς)

77—Ἐπὶ ὀρειχαλκίνου δίσκου, ἔφ' οὗ ὁ ἅμνος τοῦ Θεοῦ αἵρων σταυρόν καὶ σημαίαν

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

78—Ἐπὶ ἀργυρενδέτον Εὐαγγελίου

«1756»

Κ'.—**Ἁγία Κυριακή.** Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκὼν

ΙC ΧC Ο ΤΩΝ ΟΛΩΝ ΘΕΟΣ

79—Ἐπ' αὐτὴν

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης Αἰκατερίνης Νικολάου 1858

80—Ἐπὶ δὲ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης Αἰκατερίνης Νικολάου 1858 χειρ Μηχαήλ

Ἀμφότεραι αἱ εἰκόνες αὐταί εἰσιν ἔργα τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου Μιχαήλ.

81—Ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Βλασίου ἔργου συνήθους τέχνης

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ἐν Σέρραις Βακάλιδων εἰς μνημόσυνον αὐτῶν ἐν ἔτει 1830

Ἰακώβου Νικολάου (ἐγνωεῖται χεῖρ)

82—Ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Βίκτωρος καὶ Βικεντίου

Διὰ χειρὸς Ἀθανασίου Ζωγράφου υἱοῦ Χρήστου ἐκ Κωμοπόλεως Κρουσσόβου Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τευλογημένου ρουφετίου χαλδατζίδων εἰς μνημόσυνον τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν 1832 ἐν μηνὶ Ἰαν. 20

83—Ἐπὶ εἰκόνος τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, κειμένης ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου

Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν ἤλθον προσκυνῆσαι Χριστὸν τὸν γεννηθέντα ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει.

Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ ρουφετίου βογιατζήδων εἰς μνημόσυνον αὐτῶν 1832 χεῖρ Ἰακώβου Γιακουμῆ Ν. Μελενικίου.

Ἔργον μᾶλλον καλῆς τέχνης· ὁ ζωγράφος δανεῖζεται ἱκανῶς ἐκ τῆς Δυτικῆς τέχνης.

ΣΗΜ. Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδομεν δύο ὡραίας παλαιὰς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

ΚΑ'.—**Ὁ Ταξιάρχης.** Ἐν τῷ ὑπὸ πυρκαϊᾶς ἡρεπωμένῳ ναῷ τούτῳ διασώζεται πληθὺς ἀγγείων τῶν χάριν τῆς εὐήχου ἀκουστικῆς ἐν τοῖς ναοῖς ἐντοιχιζομένων.

ΚΙΒ'.—**Παναγία τῶν Βλαχερνῶν.** Τοῦ ναοῦ τούτου πρὸ πολλοῦ ἡρεπωμένου ὄντος διεσώθη μόνον ὁ μῦαξ.

ΚΓ'.—**Ἁγιος Γεώργιος.** Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

84—Ἐπὶ τοῦ τοίχου

«Ὁ ἱερός οὗτος ναὸς τοῦ ἁγίου

Γεωργίου μετὰ τὴν πρὸ 400

εἰτῶν καταστροφὴν καὶ ἐρῇ

μωσιν αὐτοῦ ἡυδόκησεν
ὁ Πανάγαθος Θεός ἵνα ἀνανεω
θῇ καὶ ὠραίσθῃ ἐφέτος τῷ
1864 ἐπὶ ἡγουμενείας τοῦ
γερωθεοδοσίου συνδρου
μὴ τῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ τῶν
εὐσεβῶν χριστιανῶν.
Σέρρας

Δ
ΠΡ 1864

ΚΔ'.—"Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Προδρόμος, *Μετόχιον*
τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου.

88—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

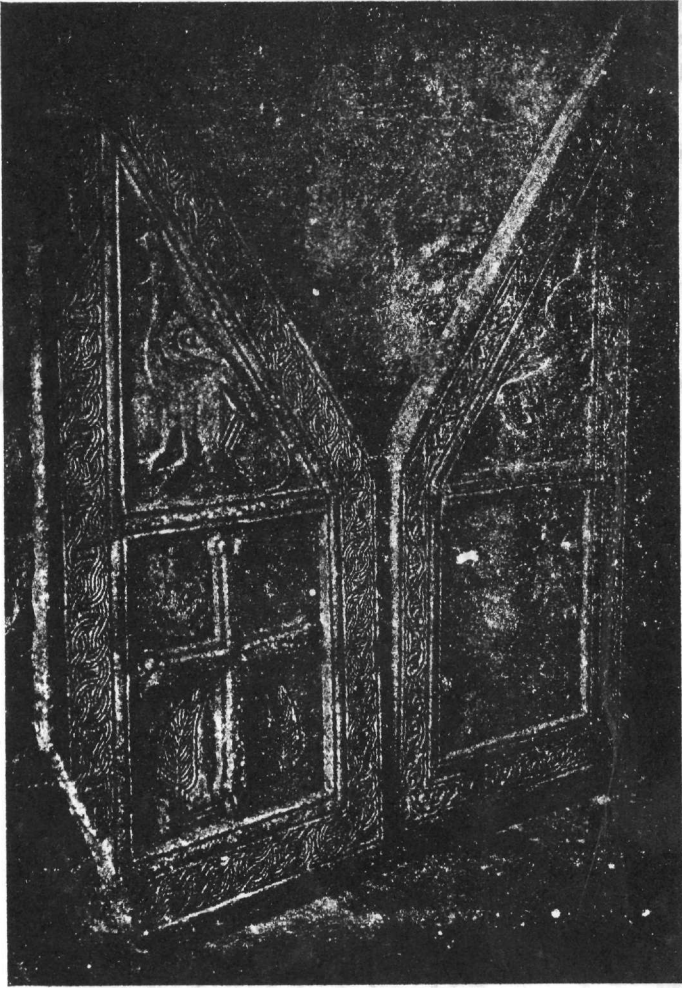
+ αὕτη ἡ ἱερὰ ἐκκλησία | τοῦ τιμίου Προδρόμου ἀνη | γέρθη ἐκ
θεμελίων τελεία δαπάνη καὶ ἐξόδοις τῶν μοναστηριακῶν μας συνα-
δέλ | φων Σιλδέστου καὶ Καλλι | νίκου τῶν Μοναχῶν καὶ αὐτα |
δέλφων τῶν ἐπικαλουμένων | Νικολάου Κοδάτση ὄγλου καταγομέ |
νων ἐξ Ἀταρνανίας καὶ συγγενῶν | τοῦ ποτε ἀοιδίμου Μητροπολί-
του Σερρῶν Στεφάν | ου 1819 κατὰ Μάϊον.

ΚΕ'.—Παναγία ἡ Ἀειόκαλη. Ναὸς τῶν Γερεθλίων
τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ ἐπικαλουμένῃ Ἀειόκαλη.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς
Θεοτόκου ΜΗΡ ΘΟΥ Η ΙΛΕΟΥΚΑΛΙΣ ἀντὶ ἡ λ ι ό κ α λ -
λ ο ς, εἰσὶν ἔργα συνήθους συγχρόνου τέχνης.

86—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἐφ' ὕγρασις

Ἀνεκαινίσθη ὁ εὐαγὴς οὗτος ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῆς περι-
κλεοῦς | Πατριαρχίας κυρίου Γρηγορίου δι' ἐξόδων μὲν καὶ ἀδράς δαπά-
νης τῆς | πατριαρχικῆς σεβασμίας Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς
Εἰκονοφοί | νίσσης δι' ἐπιμελείας δὲ καὶ ἐπιστασίας τοῦ πανοσιωτάτου
ἀγίου πρεργοῦ | μένου τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ ἀρχιμανδρίτου τῆς Μεγάλης
τοῦ Χριστοῦ Ἀγίας Ἐκκλησίας κυρίου Ἀκακίου αὐτόχθονος (Σερραίου)
κατὰ τὸ αὐλὸς (1836) σωτήριον ἔτος.

Εἰκὼν 4.

Ὁ παρὰ τὸν νάρθηκα τῆς Μητροπόλεως Σερρών ἀνευρεθεὶς
ἐπισκοπικὸς θρόνος 16'—17' αἰῶνος. (σελ. 50).

87—'Επὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Προδρόμου

Ἡ σύλληψις τοῦ τιμίου Προδρό | μου |

ἱστορίθη ἡ παροῦσα σεβασμία εἰκὼν | ἔτει αωιβ (1812) Δύγ. ιζ'.

Ἡ πρώτη εὔρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου χεῖρ Ἰωαννι
χίου Ἰορδάνου Βίτο ⁽¹⁾

88—'Επὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου

ΠΡΓΜΟΣ ΤΗΣ
ΑΚΑΚΙΟΣ

Φ. Ν. Κ. (=Προηγούμενος τῆς
Φοινικοσίσης) ⁽²⁾

89—Καὶ κατωτέρω μετὰ μέγαν κεραμοπλαστικὸν σταυρὸν

ᾧ θεατά μου εἴσελθε μετ' ἀγίας εὐλαθείας
εἰς τὸν περικαλλέστατον ναὸν τῆς Παναγίας
ἐκτίσθη μὲν τῇ χάριτι τῆς πάντων βασιλείσης
διὰ δαπάνης δὲ ἀδρᾶς Μονῆς τῆς Κοσφοινίσης
ἐπιστασίᾳ δὲ πολλῇ τοῦ πανοσιωτάτου
Κυρίου Ἀκακίου τοῦ καὶ Ἀρχιμανδρίτου
ἐκ τῆς αὐτῆς ὑπάρχοντος Μονῆς ὡς προσελέχθη
καὶ καθηγούμενος αὐτῆς πολλάκις ἐξελέχθη.

90—Ὅπισω τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐπὶ θυρίδος

Ὁ προηγούμενος Ἀκάκιος. ἐν ἔτει αωλ- (1836) Ἀπριλίῳ κ'.

91—'Επὶ τῆς βρύσεως

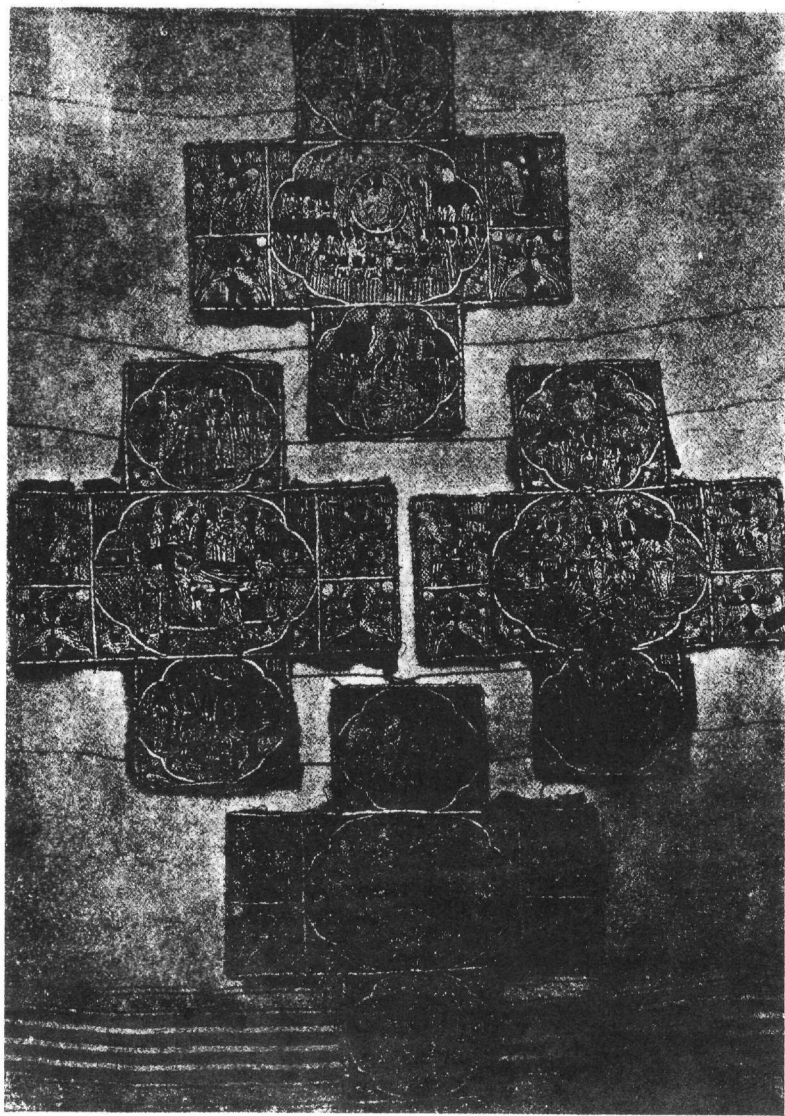

αω [1800] Μαρτίου κς'

Ἀπὸ τὸν εὐγενέστατον Κύριον Δημητράκη
ἀφιερῶθη τὸ παρὸν ἀναβρυκὸν νεράκι
Γιὰ ψυχικὸν μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς του
Κωνσταντίνου προσκυνητοῦ ἄξιος ὁ μισθὸς του
τῆς Κιρίας Ἡλιόκαλης.

⁽¹⁾ Τὸ ὄνομα Βίτο, οὐνήθες παρ' Ἀλβανοῖς, ἀκούεται ἐνίοτε ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ.

⁽²⁾ Αὕτη καλεῖται καὶ Εἰκονοφοίνισσα, Εἰκοσοφοίνισσα καὶ Κοσφοίνισσα.

Εἰκὼν 5.

**Χρυδοκέντητοι σταυροὶ ὁμοφορίου τῆς Μητρο-
πόλεως Σεργῶν. (σελ. 52).**

Ἐν τῷ ναῷ εἶδομεν λόγον ἄξια ὁστεογεγλυμμένα ἀναλόγια ψαλτῶν. (φωτογραφικὸν ἀπότυπον λιθογραφικῆς εἰκόνης τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ὑπ' ἀριθ. 5404).

Περὶ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ ναοῦ **Ἀειόκαλη**, ὃν πολλαχῶς καλοῦσιν **Ἰλεοῦκαλῖς**, **Ἐλεοῦκαλλῖς**, **Ἡλιόκαλη** ἢ **Ἡλιόκαλλος** ὅρα Βυζ. Χρονικὰ Πειρουπόλεως τομ. α' σελ. 676—677 Φιλίστωρ. σελ. 211—212. Α. Π. Κεραμέως. Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, παρὰ Ἑλλην. Φιλολ. Συλλ. παραρτ. τ. XVII σελ. 19 — 21. 29. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι σελ. 67.

Περὶ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ὅρα Βυζ. Χρονικὰ Πειρουπόλεως. τομ. Γ'. σελ. 203.

ΚΖ'. — **Ἡ Εὐαγγελίστρια.** Ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν τῇ συνοικίᾳ κάτω Καμενίκης, οὐδὲν λόγον ἄξιον ἔχει, πρὸ εἰκοσαετίας μόλις ἰδρυθεὶς, καθ' ἣν ἔδωκεν ἡμῖν πληροφορίαν ὁ σοφὸς φιλόλογος φίλος ἡμῶν κ. Ἰω. Τσικόπουλος.

ΚΖ'. — **Ἄγιοι Ἀνάργυροι.** Ναὸς κείμενος ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ ἀναμνησκούσῃ ἡμῖν τὴν παλαιὰν τῶν Αὐτοκρατόρων Κατακουζηνῶν εὐκλειαν, ἐξ ἧς καὶ νῦν Τουρκιστὶ λέγεται «*συνοικία Κατακονόζ*».

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες: IC. XC. Ο ΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΕΛΕΟΥΣΑ, εἰσὶν ἔργα συγχρόνου τέχνης.

Ὑπεράνω τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς ὁ ναὸς ἔχει κιβώριον.

ΘΖ. — Ἐξώθεν ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς τοῦ ναοῦ ἐπὶ μαρμάρου, δεξιᾷ μὲν

Ἐλέφ Θεοῦ καὶ ἀντιλήψει τῆς
θεοστέπτου κυριαρχίας τοῦ
σεβασμιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ
Δεσπότης κυρίου ἡμῶν κυρίου Νεοφύτου
καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας κυρίου Χ' Κων
σταντίνου Χρυσάφῃ διὰ δαπάνης καὶ γεν
ναίας συνδρομῆς θεοφιλῶν ἀνδρῶν τε
καὶ γυναικῶν Κατακονοζλήδων ἀνηγέρθη

ἐκ βάρων ὁ περικαλλής ⁽¹⁾ οὗτος ἱεὺς ναὸς τῶν
 ἁγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων ὧν τούτου θεοσεβῶν χτιν
 εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἡμῶν τῶν αἰμνήστων— {τόρω-

Σέρρας τῇ 30 Μαΐου 1867.

93— Ἀριστερᾷ δὲ

Ἐρωτᾷς τίνος ἐστὼς πρὸ τῶν προθύρων
 ἄγαστὸς ναὸς τῶν θείων Ἀναργύρων
 ἀνεκαινίσθη Θεοῦ τῇ βοηθείᾳ
 Δημήτρι Ἀθανασίου τῇ προθυμίᾳ
 Θεὸς οὖν αὐτῷ πρεσβεῖα τῶν ἁγίων
 δώη τὴν συμπλήρωσιν τῶν σωτηρίων.

94— Εἴτα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μαρμάρου τὸ ἐπίγραμμα

Ἐν ἱεροπόλει ⁽²⁾, ξέν' εἰσπορῶν ἱερὸν δόμον, ἴσθι
 ναὸν Ἀναργύρων τόνδε μ' ἐκτίμενον
 Ἀρχιερεὺς ἐπὶ Χρυσάνθου κφδαλίμοιο
 τῇ Δημητρίου κηδμοσύνῃ πυκινῇ
 Ἀθανασιάδεω, ἀνδρὸς τυχθέντα ἀγακλειτοῦ
 Ἡπείρου δ' ὅς ἐξῆν ἡγαθέης γεγᾶων αωιζ (1817).

95— Ὅπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος⁽³⁾

Ὁ Θεὸς οὗτος ναὸς ὠκυδομήθη.
 φαιδρὸς ἐκ βάρων πάνυ μετεκοσμήθη.
 ὕπερθεν νεύσει καὶ θεῖα προμυθ[ε]ία.
 ὑπερμαχίᾳ (:) γενναίᾳ προστασίᾳ
 Δημητρίου Ἀθανασίου, γόνου κλεινῆς Ἡπείρου.
 πλήρους πέλοντος θείου ζήλου ἀπείρου
 Δαπάνῃ ναοῦ καὶ ἐνοριτῶν ἀπάντων
 καὶ τῶν μετ' αὐτῶν εὐσεβῶς συντρεξάντων
 εἰς αἶνον, δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ σεπτῶν μαρτύρων
 τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῷ θείων Ἀναργύρων

(1) Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ γέγραπται Π ε ρ ι κ α ῆ ς.

(2) Ἴσως οὕτως ἐκάλεσεν ὁ ποιητὴς τὴν συνοικίαν Κατακονόζ, ὡς ἰδιοκτη-
 σίαν τῆς Ι. Μονῆς Εἰκονοφορίσεως.

(3) Ταύτην μικρὸν πρὸ ἐμοῦ παρόντος ἀνέγνω ὁ δημοδιδάσκαλος κ. Δημ.
 Ζωγραφίδης Σεργεῖος.

ὦν δῶν αὐτοῖς ὁ Κύριος μὴδ' αὖτε τὰς αἰωνίους.
 τὰς μὴπω πεπληρωμένας τ' ἐκείνας τὰς ἀδίδους
 ἐν ἔτει τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ τε ἐβδόμῳ
 ἐπὶ ἀρχιερέως τε Χρυσάνθου τοῦ τηλαυγῶς ἰθύνοντος τὰ ἐν
 τῷ θεῷ δόμῳ
 πόνημα Ἰωάννου Διδασκάλου τοῦ ἐξ Ἀγράφων.

ΚΗ'. — 'Ο "Αγιος Γεώργιος ὁ Κρυονερίτης⁽¹⁾.

Τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν Σέρραις ναῶν, κυκλικὴν ἔχων ἐν σχήματι
 σταυροῦ ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν.

96 — Ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ο ΙΕΡΟΣ ΟΥΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
 ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟ 400
 ΕΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ ΚΑΙ ΕΡΗ
 ΜΩΣΙΝ ΑΥΤΟΥ ΗΥΔΟΚΗΣΕΝ
 Ο ΠΑΝΑΓΑΘΟΣ ΘΕΟΣ ΙΝΑ ΑΝΑΓΩ
 ΘΗΙ ΚΑΙ ΩΡΑΪΣΘΗΙ ΕΦΕΤΟΣ ΤΩ
 1864 ΕΠΙ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ
 ΓΕΡΩ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ, ΣΥΝΔΡΟ
 ΜΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ
 ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Δ

ΣΕΡΡΑΣ ΠΡ (= Προδρόμου) 1864

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου, ἀντὶ τῆς συνήθους εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, εἰκονίζεται ἡ Ἁγία Τριάς· ἀντὶ δὲ τῆς τῆς Θεοτόκου, ὁ
 Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Περὶ Χρυσοβούλου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ πρε-
 σβυτέρου περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου, τοῦ μὲν τοῦ 1298 τοῦ δὲ τοῦ
 1309, ὡς καὶ περὶ τοῦ Ἐκδοτηρίου γράμματος τοῦ 1344 Ὑπο-
 μονῆς τῆς Μοναχῆς καὶ ἕτερα περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, ἰδὲ Παπαγ-
 Σέρραι. σελ. 71—74.

97 — Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἔργου συνήθους
 Βυζ. τέχνης.

Ἁγία Τριάς ἐλέησον καὶ σῶσον τοὺς ἐν Σέρραις γεωργοὺς τῶν
 φυτευτῶν τοῦ καπνοῦ καὶ ἀξιώσον αὐτοὺς ἐν τῇ οὐρανίῳ βασιλείᾳ
 σου τῷ αὐτῷ (1864) δ'χρ (= διὰ χειρὸς) Ἰακώβου Ν. Μελενίκου.

(¹) Περὶ τούτου ἰδὲ Παπαγεωργ. Αἱ Σέρραι. 1899. σελ. 70.

98—Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

Δε' ἐξόδου καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου Ἰσναφίου τῶν ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω Καμενίτζι Γεωργίου, οἷς ἡ Δέσποινα εἶη σκέπη καὶ βοήθεια τῷ 1864.

99—Ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου εἰκονοστασίου, κεκοσμημένον δι' ἑτέρον κροκαλοπαγοῦς μαρμάρου

Οὗτος ὁ μαρμαρένιος τέμπλος
κατεσκευάσθη ἐκ τῆς περιου
σίας τοῦ μακαρίτου συναδέλφου
μας Δωροθέου ἱερομονάχου
δι' ἐπιστασίας Θεοδοσίου ἡγουμέ
νου καὶ εἷς μνημόσυνον
αὐτοῦ διὰ χειρὸς δὲ Γεωργίου Ἰω
Βροντινοῦ 1866 Ἰουλίου 8.

ΚΘ'.— Ὁ "Ἅγιος Δημήτριος. Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κρυονερίτου.

100—Ἐπὶ τῆς ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνης' ΙC. ΧC. Ο
CΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀκακίου μοναχοῦ».

101—Ἐπὶ τῆς εἰκόνης ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΠΑΝΤΑΝΟΥCΑ
ΕΤΟΥC .ΖΡΜΒ' (7142=1634)

Λ'.— Ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Ἐπὶ τοῦ ὑπερθεῖν τῆς πόλεως φρουρίου τῶν Σερρῶν κεῖται ἡρειπωμένον τὸ ἀρχικῶς περικομψον σταυροειδοῦς ἀρχιτεκτονικῆς κατόψεως ναῖδιον τοῦ ἁγίου Νικολάου μετὰ πολλῶν ἐντετοιχισμένων ἀγγείων χάριν τῆς εὐήχου ἀκουσικῆς⁽¹⁾. (φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ ναΐδιου ὑπ' ἀριθ. 3388. ἀρχιτεκτονικὴ δὲ κάτοψις ὑπ' ἀριθ. 3256).

(¹) Ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ φρουρίου εὕρηται Ἑλληνικὴ κεραμοπλαστικὴ ἐπιγραφὴ, οὐδόλως δὲ Σλαβικὴ κατὰ τὸν Π. Δραγάσην, (ἰδὲ ἐν τοῖς Μακεδονικοῖς Δήμητσα' 1874. σελ. 586. σημ. 1. Δήμητσα ἢ Μακεδονία 1896. σελ. 666 καὶ 679. πρβλ. Παπαγ. Σέρραι σελ. 14, (ἐκτὸς ἐὰν τοιαύτην νοῶσι τὴν πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ Πύργου λίαν ταρὴν κατεστραμμένην κεραμο-

Ἐπεσκέφθημεν τὴν ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς πόλεως Σερραῶν **Βι-
βλιοθήκην** καὶ ἐξητιάσαμεν τὰ ἐν αὐτῇ χειρόγραφα, ἐν οἷς εὗρο-
μεν πολλοῦ λόγου ἄξιον τὸ ἐπ' ἀριθ. 1 μουσικὸν χειρόγραφον
(0,18×0,26), γραφὲν τῷ 1275 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος **Μιχαήλ
Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου.**

102 — Ἐν αὐτῷ ἀνέγνωμεν

+ Ἐκτίσθη τὸ παρῶν ἑναρμόνιον μέλλος νεύσει τε παντοκράτο | ρι⁽¹⁾
Κῆ⁽²⁾ Θεοῦ τοῦ ὑψιμέδου. ἐξοδου τε καὶ μόχθου βαρσανοῦ φρίου |
θύτου ὁρμήτω δὲ χώρας ἀχαΐας νήσο πελώπου χειρὸς | ἐκπονύματος
τρισαθλίου Νικηφόρου τοῦ Ρόξη οἰκήσεώς τε | ὑπάρχοντος ἐμβρίου τῆς
Ἑπείρου κήκλοχρόνων κατέχοντος χειλιάδος ἐξάστε ἐπτακοσίου ὀγδοή-
κοντα τρίτης [6783=1273] Ἰνδικτος δὲ τρεχοῦ | σης τῆς τρίτης σκή-
πτου κατέχοντος Ρωμαίων τῶν εὐθύνων | **Μιχαήλ** κρατίστου Ἄνακτος
Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου | οἱ ἀναπτύξαι μέλλοντες τὸ παρὸν τε κοιμή-
λιον τῷ ἔχοντι | καὶ γράψαντι τὴν συγχώρησιν φήσετε εἰ καὶ ταύτην
με | ἴλλοντες φοιτῆν ἢ τριάς παροχεῖ σαιυτῶν εὐδοκίας.

Τοῦ κώδικος τούτου ἐπὶ μᾶς φωτογραφικῆς πλακὸς ἐφωτο-
γραφήσαμεν δύο σελίδας περιεχούσας μετὰ μουσικῶν σημείων τὰ
στιχηρὰ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

πλαστικὴν ὡσαύτως ἐπιγραφὴν), ἥτις πολλαχῶς ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη
«Πύργος. . . Ἑλένης ὃν ἔκτισεν» καὶ «Πύργος Αὐγούστου Βασιλέως ὃν
ἔκτε(ι)τεν Ὀρέστης». (Δήμητρα ἡ Μακεδονία 1896· ἀριθμ. 820 καὶ ἀριθ.
831. Παπαγ. Σέρραι. 1894. σελ. 15. Πίναξ II. III.) καὶ «Πύργος αὐγούστ[ης
Ἑ]λένης ὃν ἔκτισεν [ἔκτισεν] Ὀρέστης» (Βυζ. Χρονικά. τόμ. Α'. σελ. 675)
ὁμολογοῦμεν δ' ὅτι καίτοι ἐπανελημμένως ἐμελετήσαμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην
καὶ ἐφωτογραφήσαμεν (φωτ. ἐπ' ἀριθ. 3389), δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀναγνώσωμεν
ἀναμένομεν δὲ ἀκριβὲς ἱχνογράφημα τῆς κεραμοπλαστικῆς ἐπιγραφῆς ταύτης
παρὰ τοῦ καλοῦ φίλου Σερραίου καλλιτέχνου κ. Κίμωνος Λόγγη. οὗ δὲ ὡς
ἡ ἐπιγραφὴ οὐδὲν στοιχεῖον Σλαβικὸν ἔχει, περὶ τούτου οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν.
Τὸ ἐπὶ τῶν γραμμάτων δὲ ἱχνογράφημα, ὅπερ ὁ κ. Παπαγεωργίου (Σέρ-
ραι σελ. 15) ὡς περικεφαλαῖαν ἐκλαμβάνει, ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν μᾶλλον ἡμῖν
ὡς κανίκλωμα Βασιλικῆς ὑπογραφῆς· τοῦλάχιστον τοιαύτην ἀντίληψιν ἐμποιεῖ
τὸ κεραμοπλαστικὸν σχεδιογράφημα τοῦτο.

(¹) Ἀντὶ Παντοκράτορος.

(²) Ἀντὶ Κυρίου.

«— Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ . . .»

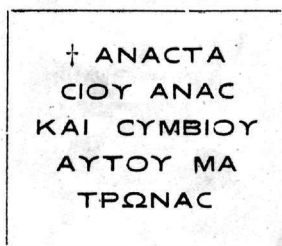
«— Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γεννηθέντος . . .»

«— Ἡ Βασιλεία σου Χριστέ ὁ Θεὸς . . .»

«— Τί σοι προσενέγκωμεν Χριστέ . . .»

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3387.

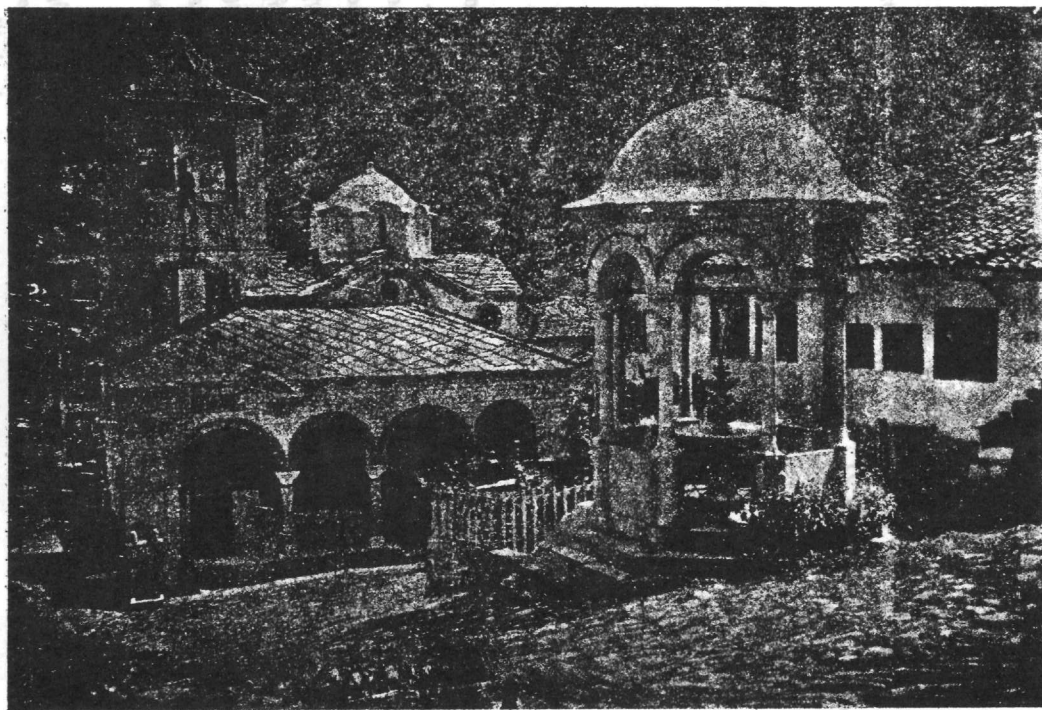
103— Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κ. Κασάμπογλου ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου 0,40×0,21.

Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου.⁽¹⁾ Τῇ 8 Αὐγούστου 1903 μετέβημεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου (εἰκ. 6), ὧραν περίπου τῶν Σερρῶν ἀπέχουσιν, ἐν ᾗ 30 περίπου μοναχοὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐναρέτου ἡγουμένου κ. Χριστοφόρου ἐφηρουχάζουσι. Ἐνταῦθα γονυκλινεῖς καὶ μετὰ πολλῶν συγκινήσεων, ὡς προκαλοῦσιν αἱ ποικίλαι σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἡσπάσθημεν τὸν τάφον Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ περίσεμνος οὗτος τάφος, ὁ τοσαύτας ἀναμνήσεις εἰς τὴν καρ-

(¹) Καθ' ἃ ἐκ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως πληροφοροῦμεθα (Βυζαντινὰ Χρονικά Πεντρουπόλ. τόμ. α' σελ. 683), περὶ τῆς Μονῆς ταύτης πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκ σελίδ. 39 ἐξεδόθη ρωσικὴ μονογραφία, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας κατεγράφοντο τὰ ἐν τῇ Μονῇ εὑρισκόμενα τεμάχια ἱερῶν λειψάνων. Τὴν μονογραφίαν ταύτην μάτην ἐξητήσαμεν ἐν ταῖς Ἀθήνῃσι Βιβλιοθήκαις. Ὡσαύτως κατὰ πληροφορίαν τοῦ αὐτοῦ κ. Α. Κεραμέως κατάλογον τῶν κωδίκων τῆς Μονῆς συνέταξεν ὁ κ. Μην. Μηνωίδης. Εὐρεται δὲ ἐν τῇ ἐν Παρίσι Βιβλιοθήκῃ (Βυζ. Χρονικά τόμ. α' σελ. 683).

Εἰκὼν 6. — Ἡ παρὰ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονὴ τοῦ Προδρόμου, ἐν ᾗ ὁ τάφος τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεναδίου τοῦ Σχολαρίου.

δίαν τοῦ Ἑλλήνος ἐξεγείρων, εἶναι ἀπλῇ μαρμαρίνῃ πλάξ, μήκους 1,84 πλ. 0,80, κειμένη χαμαὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου νόρθηκος.

104.— Ἐπ' αὐτῆς ἀναγινώσκομεν

ΤΑΦΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΠΑΤΡΙ
ΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕ
ΩΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΑΥΤΗΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ Η ΑΝΑΚΟΜΙΔΗ
ΤΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙ
ΕΤΟΥΣ 1854 ΜΑΙΟΥ 7, ΕΠΙ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΚΛΕΙΝΟΥ
ΑΝΘΙΜΟΥ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΥ ΕΠΙ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΕΡΡΩΝ
ΚΥΡΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΙ ΗΓΟΥΜΕΝΙΑΣ ΑΝΘΙΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑ
ΧΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Β3; ΑΛΗ ΤΟ CΙ (').

105.— Ἐπὶ ἐτέρας δὲ πλακός(²) ἐπὶ τοῦ τοίχου

Ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἐν μακαρίοις Γεννάδιον τὸν Σχολάριον | Πα-
τριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κείμενον ἐν τῇ | παρὰ Σέρρας Ἱερᾷ
Μονῇ τοῦ Τιμίου | Προδρόμου | ,ωνδ.

Ἦδε μὲν ἡ Προδρόμοιο Μονὴ τὴν κόσμος αἰεῖδει.
ἡ πολιτὴ μήτηρ Μακεδόνων ζαθέων·
ἦδε δὲ Γενναδίου πατριάρχου, τοῦ κλέους εὐρύ,
νεκροδόχου λάρναξ ἀθανάτου φθιμένου·
ὦ δειλαὶ γενεαὶ θνητῶν, γρονιῆ τε κάκωσις
καὶ μοῖρῃ στυγερῇ χριστιανῶν προτέρων·
βαίον καὶ μόγις εὗρατο χοῦν ὅς πᾶσαν ἐπῆλθε
γῆν ἀριτῆ, σοφίῃ, εὐσεβίῃ, καμάτοις·
ἀλλὰ καὶ ὥς ἐνθένδε μάκαρ νεκρὸς τετρααίων
ἀντιβίους ἄγχι βῶννυσι δ' ἐμφυλίους.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τοῦ τάφου ἐπ' ἀριθ. 3392.

(¹) Πρβλ. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι. 1894. σελ. 91.

(²) Πρβλ. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι. 1894. σελ. 91.

106 — Ἐπὶ τοῦ τάφου (0,70 × 0,63) Ἰωαννικίου τοῦ κτήτορος τῆς Μονῆς

Τάφος τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν | Ἰωαννικίου ἐπισκόπου Ἐξεδῶν | καὶ πρώτου καθιδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς θεοῦ δὲ τοῦ Με | τὰ ταῦτα κτήτορος αὐτῆς | καὶ Μητροπολίτου Ζηχνῶν | Ἀγίου Ἰωάννου. | ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψ | ἄνων αὐτοῦ κατὰ τὸ 1854 ὅτε καὶ ἡ τοῦ Γενναδίου Πατριάρχου καὶ | ἡ τοῦ Α. Ι. (= Ἀγίου Ἰωάννου) τοῦ κτήτορος.

107 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ἔξω νάρθηκος

ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΑΣΙΟΥ ΝΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΓΕΡΑΚΗ ΤΩΝ ΤΖΑΧΑΤΖΙΔΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΕΙΣ ΜΗΝ-
ΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ.

108 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ ἔξω νάρθηκος περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

Αὕτη ἡ Ἱερὰ ζωγραφία ἐξωγράφθη διὰ συνδρομῆς καὶ Δαπάνης τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνω Βροντοῦ 1832.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ πρώτου νάρθηκος εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς, φέρον· πολυσταῖριον ἄνευ ὁμοφορίου.

109 — Ἐπὶ ἔξω τοῦ νάρθηκος

+ Ὁ νάρθηξ οὗτος ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων | ζήλω μὲν καὶ πάσῃ δαπάνῃ τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου Χατζῆ Ἰωάννου Ἀθανασίου ἐκ Βροντοῦ διὰ προτροπῆς δὲ | καὶ ἐπιστάσις τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ τῶν πανοσιωτῶν Χατζῆ Δανιὴλ Ἠγουμένου καὶ τοῦ Θεοδοσίου 1849.

110 — Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ δευτέρου νάρθηκος ἀνορθογράφως.

+ Ἀνεκαίνισθη καὶ ἀνεσπορήθη οὗτος ὁ θεῖος καὶ περικαλλὲς ἄρτηξ τῆς σεβασμίας καὶ | βασιλικῆς καὶ πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου | Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου δι' ἐξόδων τῶν τιμίων αὐταδέλφων | Χατζῆ Κωνσταντίνου καὶ Χατζῆ Σιλδέστρου Μοναχοῦ τοῦ ποτε | Νικολάου Κοβατζιόλου ἐκ πόλεως Σερρῶν ἡγουμενεύοντος | τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Κυροῦ Χριστοφόρου ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7513 ἐν ἔτη σωτηρίῳ 1803 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίου 3.

111—*Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ Καθολικοῦ ἐντὸς τοῦ ναοῦ*

Εἰς δόξαν τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ Ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου
Τριᾶδος | τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀμήν |
Διὰ τῆς θερμῆς προστασίας καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας τῶν τριῶν ἐπι-
τροπευόντων | σεβασμιωτάτων γερόντων Κυροῦ Μαθθαίου Παρθενίου
καὶ Δαμασκηνοῦ τοῦ τιμίου | αὕτη ἡ πάγκαλος καὶ θεία ἀνεκαίνισθη
ἱστορία εἰς αἰώνιον λαμπρὴν φήμην καὶ αἰδίων αὐτῶ | μνήμην ἐν
ᾧ τῷ χιλιοστῷ τε ἅμα ὀκτακοσιοστῷ τε καὶ τρίτῳ τῆς οἰκονο-
μίας | καὶ ἡμετέρας σωτηρίας.

112—*Εἰς τὴν βάσιν τῆς βαθμίδος τοῦ ἱεροῦ*

† ΜΗΝΕΩΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΣΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ ναοῦ εἶναι ἔργον ἐξαισίας ξυλογλυπτικῆς
τέχνης.

113—*Ἐπὶ τῆς ὥραιας πύλης*

ΕΠΙ ΕΤΟΥΣ 1803

114—*ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου*

† ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ | ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΑΧΟ-
ΜΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΕΤΟΥΣ ΖΡΚ (7120=1612)

115—*ὑπὸ δὲ τὴν ἀργυρένδιον εἰκόνα τοῦ Προδρόμου*

+ Αὕτη ἡ σεβασμῖος εἰκὼν γέγονεν διὰ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν τῶν ἐν
τῇ κώμῃ Βροντεῦ ταῖς τοῦ Προδρό | μου σου πρεσβείας Κύριε παρὰ
χρυσοχοῦ τεχνίτου] Χρίστου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἔτος 1779.

116—*Ὡσαύτως ἀπεθανμάσαμεν ἐν τῷ ναῷ δύο λαμπρὰς
μεγάλας εἰκόνας ΙC. ΧC. Ο ΑΝΤΙΦΩΝΗΤΗΣ καὶ ΜΗΡ
ΘΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ, μετὰ μεγάλων κεφαλῶν, θανμάσια
καὶ σοβαρὰ ἔργα χρησιανικῆς τέχνης.*

117—*Ἐπὶ ἀργυρενδύτου εἰκόνος τῆς Ἑλεούσης*

Ἐργυρώθη ἡ παροῦσα | Παναγία Ἑλεοῦσα | ἀπὸ πλείστων βοηθείας |
οἰκετῶν τῆς Παναγίας | τῆς τὸν Κύριον Τεξίσσης | καὶ τῶν Σεραφεῖμ
Ἀνάσσης | τοὺς ὁποίους λυτρωσάτω | ἅπαντας ἀπαλλάξάτω | ἐκ τοῦ

τόπου τῆς Αἰσχύνης | τῆς κολάσεως ἐκείνης | παρὰ χρυσοχοῦ τεχνίτου
Χρήστου τοῦ Ἰωαννίτου 1765.

118—Ἐπὶ πόλον ἀρχιερατικοῦ σάκκου

+ ὁ παρὼν Σάκος σην τῷ ὠμωφορίῳ καὶ ἐπιτραχυλίῳ καὶ ἐπιγονα-
τίῳ ὑπάρχον τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Νικομηδείας (κυρίου) ;
Νεοφύτου καὶ ἀφιέρωσε ταῦτα ἐν τ[ῇ] Μονῇ τοῦ τιμίου Προδρόμου πλγ-
σίον Σέρρας.

119—Ἐπὶ ποιμαντικῆς ράβδου

† Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΒΑΚΤΗΡΙΑ ΓΕΓΕΝΕΤΩ ΠΑΡΑ ΤΟΥ
ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΙΡΑΚΑΝ (¹) ΚΑΙ
ΕΠΡΟΣΗΛΟΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΗΜΙΟΝ ΠΡΟΔΡΟΜΟΝ
ΕΤΟΥΣ ,ΖΡΚΔ (7124=1616).

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3398.

120—Ἐπὶ λαβίδος

+ Τὸ παρὼν λαβίδηον ἀφιέρωσεν ὁ Παπαδῆμος ἡς τὸ καθολικόν.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3395.

121—Ἐπὶ ἐξαπτερύγον

,ΖΡΒ [=7102 1594]

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3396—3397.

122—Ἐπὶ κιβωτίου θυμιάματος

+ Γεγόνε διὰ χάριτι τούτου τὸ παρὼν κιβώτιον δι' ἐξόδου καὶ
τέχνης Δημητρίου Χατζὶ ἀφιέρόθει τῇ ἁγίᾳ Μονῇ τοῦ Προδρόμου
.ζρκ (7120=1612).

Ο	Μ
Ρ	Ε
Ο	ΝΙ
С	Κ
Τ	Ε
Ω	Ο

(¹) Ρουμανικὸν ὄνομα.

123—'Επὶ τιμίον Στανροῦ

Ὁ παρὼν σταβρὸς αὐερόθεν παρὰ τοῦ ἄρχον Κηρήτηζ στογγο καὶ ἐπροσηλόθη στον ἑμίου Προδρόμου ἔτος ,ζρλ (7130=1822).

124—'Επὶ τοῦ ὠρολογίου τῆς Μονῆς

Τὸ λαμπρὸν τοῦτο Κωδωνοστάσιον | ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ζήλω |
καὶ πάσι δαπάνι τοῦ εὐγενεστά | του Κυρίου Νικολάου Μιχαήλ | ἐκ
Σερρῶν συνεργεῖζ δὲ | τὸν πανοσιωτάτου χατίι Κιῶρ | Δανιήλ ἡγου-
μενεύοντος Κυρίου Θεοδοσίου | ἔστι δὲ παρὰ Κυρίῳ | εἰς αἰώνιον
Μνημόσυνον τοῦ εὐγενεστάτου αωμθ (1849).

125—Εἰς τὸ μακρυναρίκι⁽¹⁾ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ὑπέρ-
θυρον ἐφ' ὕργοις.

+ ἀνιστορήθη ὁ θεὸς καὶ ἱερὸς Ἄρτηξ τῆς σεβασμίας καὶ βασιλι-
κῆς Μο | νῆς τοῦ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτι-
στοῦ Ἰωάννου δι' ἐ | ξόδου παντὸς τῶν τιμιωτατῶν καὶ εὐγενεστάτων
ἀμπατζήδων κυρίου | Γεωργίου Μαυρουδι Ζαγώρη Σαρακηνοῦ Πασχάλη
Ρούλιζηου | Δημητρίου Μαυρουδι Κύρκου Θεοδώρου Δημητρίου καὶ
Χρήστου | ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σερρῶν
Κυρίου Δανιήλ ἡγουμενέοντος δὲ τ | [ου] πανοσιωτάτου Καθηγουμένου
Κύρου Γαλακτίου ἐπη ἔτους ζρλη' (7138=1630).

126 — 'Επὶ δσπρακογεγραμμένης ἑτέρας τοῦ μεσημβρινοῦ
παραρτήματος (=μακρυναρίκι) ἐπὶ τοῦ ἐνὸς φύλλου

+ Ἐγένεν ἡ παροῦσα πῆλι διε | ξόδου τοῦ τιμιωτάτου ἄρχωντος
Κυροῦ | Ἀγγελούδι καὶ ποτεκδίκου ἀρχιερατεύον | τος Κυροῦ
Τιμοθέου ἡγουμενεύον

ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου

τος Γαλακτίου Ἱερομονάχου χῆρ Κωνσταντί | νου τοῦ Τραπε-
ζονταίου ἐπὶ ἔτους ζρκθ (7129=1621) Αὐγούστου κη.

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3393.

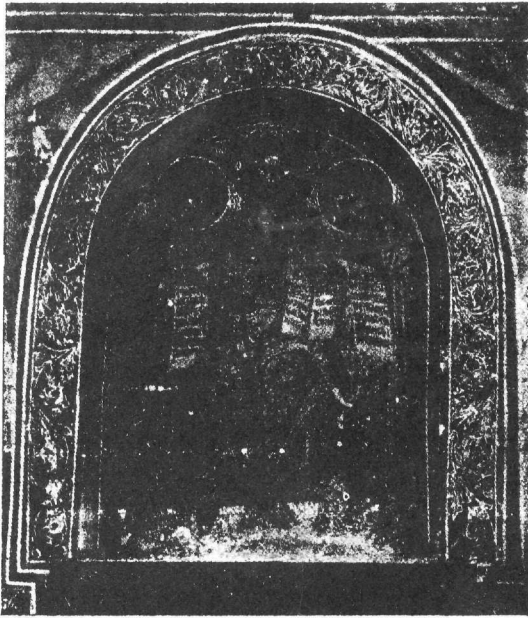
(¹) Οὕτως οἱ ἐκεῖ καλοῦσι τὴν εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ ναοῦ προσθήκην.

127—Ὑπὸ τὸ τρίμορφον τοῦ μεσημβρινοῦ παραρτήματος
(εἰκὼν 7)

δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀλεξίου.

128—Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὁ μὲν Ἰησοῦς λέγει· Ἐγὼ εἰμι τὸ
φῶς τοῦ κόσμου· ἡ Θεοτόκος· Δέξαι δέησιν ὁ δὲ Προδρόμος· Λόγος
μὲν αὐτός

Ἐκατέρωθεν τῆς εἰκόνης ταύτης εἰκονίζεται ὁ Πατριάρχης Γεν-
νάδιος ὁ Σχολάριος, κρατῶν τὴν Μονήν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀν-
δρόνικος ὁ Παλαιολόγος.

Εἰκὼν 7.

Τὸ ἱερὸν τρίμορφον ἐν τῷ μεσημβρινῷ παραρτήματι τῆς
παρὰ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

Ἐκ τούτων ἀναγινώσκομεν

129 —ἐπὶ μὲν τοῦ Γενναδίου	130 —ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀνδρονίκου
Γεννάδιος Σχολάριος ὁ α' Πατριάρχης	Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ὁ γέρων
Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ἄλωσησιν	ὁ Αὐτοκράτωρ
αὐτῆς ὁ ὑποστηρίξας τὰ προνόμια	τῶν Ρωμαίων ὁ τὴν ἱεράν ταύτην
τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας δι' αὐτοκρατορικοῦ	Μονὴν μὲ βασιλικά χρυσόβουλα προικίσας καὶ
μπερατίου τοῦ κατακτητοῦ Σουλτάν Μεχμέτ	ἀναδείξας βασιλικὴν καὶ πατριαρχικὴν
τοῦ β' καὶ ἐνταῦθα ἀποβιώσας	

Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τῆς εἰκόνης Γενναδίου καὶ Ἀνδρονίκου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀριθ. 3394.

131—Ἐξω εἰς τὰ πεζοῦλια τῆς αὐλῆς ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς (μῆκ. 1,40, πλ. 0,60)

† ΟΤΥΜΒΟΥΡΥΚΤΗΣΟΣΠΑΡΑΚΤΗΣΤΩΝΤΑΦΩΝ
ΩΛΙΓΡΕΜΙΨΑΥΓΕΜΟΥΤΗΣΣΜΙΚΡΑΣΛΙΘΟΥ
ΟΝΕΚΥΣΕΣΙΝΕΝΔΟΝΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΜΑΣΓΙΔΑΣΓΑΡΤΟΥΝΟΜΑΚΑΙΡΑΚΕΝΔΥΤΗΣ
ΟΣΚΑΙΒΙΟΝΩΚΙΣΕΜΕΜΨΕΩΣΔΙΧΑ
ΑΝΗΡΑΤΡΕΚΗΣΚΑΙΤΑΠΕΙΝΟΣΤΑΣΦΡΕΝΑΣ
ΑΝΔΡΩΝΑΛΙΤΡΩΝΕΚΦΥΓΩΝΣΥΝΕΔΡΙΑΣ
ΟΣΟΥΔΟΛΙΩΤΗΤΑΕΝΓΛΩΣΣΗΠΛΕΞΑΣ
ΕΥΚΑΤΑΝΥΚΤΟΣΚΑΙΜΑΚΡΑΝΟΡΓΗΣΠΑΧΗΣ
ΤΗΣΔΥΣΕΒΟΥΣΕΚΤΗΘΗΝΕΚΡΟΜΑΧΙΑΣ
ΜΗΣΥΝΤΡΙΒΗΣΚΕΡΑΜΕΜΕΣΣΚΑΚΙΑΣ
ΜΗΠΥΡΦΡΥΓΑΝΩΣΕΙΣΟΥΤΗΝΚΑ...ΝΤΑ...

ἦτοι

Ὁ τυμβορύκτης, ὁ σπαράκτης τῶν τάφων,
ὦ λιγρὲ, μὴ ψαῦέ μου τῆς σμικρᾶς λίθου
Ὁ νέκυσ, ἐστὶν ἔνδον Ἀθανασίου,
Μασγιδᾶς γὰρ τοῦνομα καὶ ρακενδύτης,
ὃς καὶ βίον ᾤκησε μέμψεως δίχα,
ἀνὴρ ἀτρεκῆς καὶ ταπεινὸς τὰς φρένας,

ἀνδρῶν ἀλιτρῶν ἐκφυγῶν συνεδρίας
 ὅς οὐ δολιότητα ἐν γλώσση πλέξας
 εὐκατάνυκτος καὶ μακρὰν ὀργὴν πάσης
 τῆς δυσσεβοῦς ἔκστηθι νεκρομαχίας.
 μὴ συντριβῆς, κέραμε μεστὲ καχίας
 μὴ πῦρ φρυγανώσῃ σου τὴν κί[ρα]ν τα[ύτην]

132 — Πρὸς δὲ ἀναγινώσκομεν.

† ΤΟΝΙ . . . ΔΑΝΤΟΙ
 ΟΙΚΟΝΑΡΕΤΩΝΜΕΓΑΝ
 ΟΙΚΟΣΒΡΑΧΥΣΕΚΡΥ
 ΨΕΤΥΜΒΟΣΕΝΘΑΔΕ
 ΠΛΗΝΔΙΚΑΝΕΝΤΟΣ
 ΩΣΘΑΝΩΝΔΟΚΗΠΕ
 ΤΡΑΣΤΑΙΣΑΡΕΤΑΙΣΖΗ
 ΚΑΙΤΑΦΗΣΕΞΩΠΙΣ
 . . . ΜΗΝΙ . . . ΡΙΩ (:)
 ΙΝΔ.Δ.ΕΤΟΥΣ,ΩΜΔ

ἦτοι

τὸν [Μασιδῶν τὸν]
 οἶκον ἀρετῶν μέγαν
 οἶκος βραχὺς ἔκρυ
 ψε, τύμβος, ἐνθάδε
 πλήν δικαν ἐντὸς
 ὡς θανῶν δοκῇ πέ
 τρας ταῖς ἀρεταῖς ζῇ
 καὶ ταφῇ ἐξωπιο

θεν μηνί . . . ρίω Ἰνδ. δ'. ἔτους σωμαδ' (6844=1336).

Φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῆς Μονῆς ἐπ' ἀριθ. 3390. 3391.

133 — Ἐπὶ τῆς ἐν τῇ αὐτῇ βρύσεως, ἄνω ταύτης

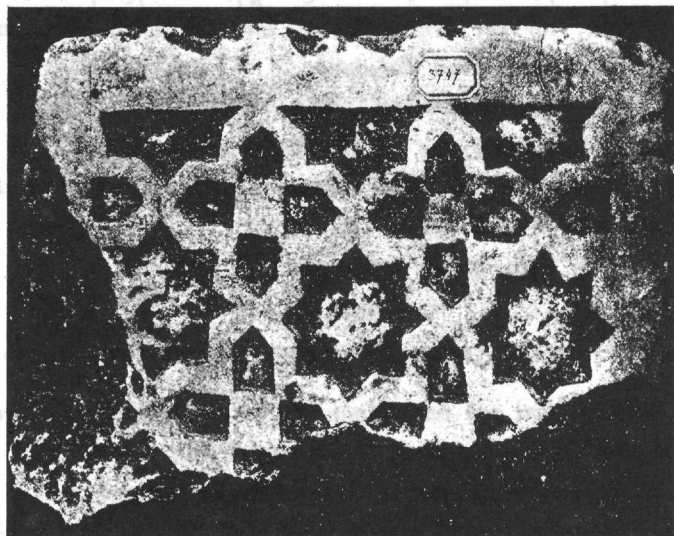
ΙC	XC
NI	KA

Ἐξόδου τοῦ πανοσιωτάτου Κυροῦ Γρηγορίου Ἡγουμενεύοντος
 ἔτους ζργ (7103=1395).

134—Κάτω δὲ

1765 Μαΐου. Οὐκ ἴακῶς ἐγὼ πηγὴ τοῦ θείου δὲ Προδρόμου· τίς δὲ ὁ καλλωπίσας με καὶ καλὸς ὠραῖσας. κάλλιον παναληθῶς τὰ τοῦ Κόσμου Μάρκος ὑπῆρχε ὁμοίως καὶ δαπανήσας.

Ἀπὸ τῆς Μονῆς ταύτης μετεφέραμεν καὶ τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3747 τεμάχιον μαρμαρίνης πλακός, ἐφ' ἧς λόγον ἄξιον τὸ ἐν αὐτῇ ἐπαλλάσσει κόσμημα ἐκ Στανυρῶν καὶ ἀστέρων. Αἱ ἐγγλυφαὶ ἦσαν πλήρεις κεχρωματισμένον ἐπιχρῶματος, δι' οὗ παρῴσιατο ὠραῖον μαρμαροψηφοθέτημα (εἰκ. 8).

Εἰκὼν 8.

Πλάξ εὐρεθεῖσα ἐν τῇ Ἱ Μονῇ τοῦ Προδρόμου.

Παρεκκλήσιον τοῦ Προδρόμου. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Προδρόμου, ἡ ἐκεῖ παράδοσις θεωρεῖ ἀρχαιότερον τοῦ Καθολικοῦ

135—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

+ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προ [δρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου παντός τοῦ ἐντιμοτά | του ἀρχοντος Κυρίου Θωμᾶ τοῦ Κάλκου ἐν ἔτει ΖΜΓ (7043=1858) ἰνδ. η'.

136 — Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰσὶν αἱ εἰκόνες· ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ. ΘΕΟΥ. Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς ἐσπονδάσαμεν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον, οὗ φωτογραφικὸν ἀπότυπον ὑπ' ἀριθ. 3399.

ΔΡΑΜΑ

Ἐν Δράμα, τῇ πατρίδι τοῦ ἱστορικοῦ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπανάστασιν Δράμαλῃ, ἐπεσκέφθημεν καὶ ἐσπονδάσαμεν τοὺς ἐκεῖ μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας καὶ προσοχῆς συντηρουμένους δύο ἱεροὺς ναοὺς, τὸν τῆς Μητροπόλεως, τὸν καὶ μόνον ἐνοριακόν, καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ταξιάρχου.

Α'. — **Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.** Ναὸς τῆς Μητροπόλεως, μονόκογχος· ἡ δὲ κόγχη πεντάπλευρος. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ εὔρηται ἀξιόλογον ἀναγεγλυμμένον κόσμημα ια'—ιβ' αἰῶνος.

137.—Ἐν τούτῳ ἡ ἐπιγραφή

1834

ΦΙΛΙΠΠΩΝ ΔΡΑΜΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΤΗΤΩΡ

138.—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς νοτίου πλευρᾶς ὑπὸ στανδρὸν οὗ ἐκατέρωθεν δύο ταῶ, ἀνέγνωμεν τὸ ἔτος 1839

Ἐπὶ τῆς οὐδοῦ τῆς θύρας εὔρηται ἀναγεγλυμμένη σφίγξ, ἥτις ἤδη λίαν προσετριβή ὑπὸ τῶν πατημάτων. Ἐπὶ τοῦ κωδονοστασίου εὔρηται ἀναγεγλυμμένος ὁ Ἰησοῦς, ἔργον ἀμαθοῦς τέχνης.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ΙC.ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ καὶ ΜΗΡ. ΘΕΟΥ. Η ΕΛΕΟΥΣΑ

139.—Ὑπὸ ταύτην, ἐν ᾗ τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου

1821 Νοεμβρίου 15 Διὰ σινδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου κύρ σπύρου, νηκολάου Σιψάκη σμυρνέου καὶ μάγειρας τοῦ ἀγίου Δράμας κυρίου Νικοδήμου.

140.—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

1823 δηὰ σινδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου κυρίῳ κύρ Δημαντῇ Μάντζου Φευροαρίου 5.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εἶδον τὴν χρῆσιν τοῦ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Εὐαγγελίων τῆς Μεγ. Πέμπτης Δωδεκαφώτου.

Ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς εὑρεται λατινικὴ ἐπιγραφή.

141.— Ἐπὶ διπτύχου 1865

Ἀντὶ ἀστερίσκου εἶδομεν, ὡς πολλαχοῦ τὴν χρῆσιν μεταλλίνου κολύμματος. Τὸ πρῶτον δ' ἐνταῦθα εἶδομεν τὴν χρῆσιν μανουαλίων μετ' ἄμμου πρὸς ἐνθεσιν τῶν κηρίων.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἐπιμελῶς φυλάσσεται χειρόγραφος λειτουργία τοῦ 1736, ὕψ. 0,28 πλάτ. 0,20 πάχ. 0,02, διακρινομένη διὰ τὸν καλλιγραφικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα.

142.— Ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἀναγινώσκομεν·

Ἐν ἔτει αὖ μηνὶ Μαρτίῳ ἐρευνήσας κατέγραψα τὰ αἰδιμα ὀνόματα τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ Δράμας, ἵνα προχέירως εὐρίσκοντες οἱ μεθ' ἡμᾶς ἀρχιερατεύσοντες ἀδελφοί, εἰ βούλονται, μνημονεύεωσαν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, ὅπως ἀξιοθῶμεν τῶν ἴσων παρὰ τῶν μεταγενεστέρων. Ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρήτομεν ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν, κατὰ τὸν τοῦ κοινοῦ Δεσπότη καὶ Σωτῆρος λόγον ἐν Εὐαγγελίοις.

Κτήτωρ τῆς ἡδὴ σωζομένης ἱερᾶς ἐκκλησίας τῶν εισοδίων τῆς Θεοτόκου ἡ πλησίον ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως οἰκία ἡ Μητρόπολις, ὑπάρχει ὁ μακάριος Φώτιος, μητροπολίτης Φιλίππων χρηματίσας, ὡς φαίνεται ὀπισθεν τῆς αὐτῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τὸ αἰίδιμον αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον μετὰ κεράμων ἢ τούβλων, ὅπερ μνημονεύεσθαι διὰ παντός δίκαιον, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν εὐρισκομένων ἡδὴ ὀλίγον πολλῶν ἐν τῇ Δράμῃ.

Μεταξὺ πολλοῦ διαστήματος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ διχοχὴν ἀρχιερατευσάντων εἰ μὲν ἔκ τινων σκευῶν, ἅτινα ἀπιερωθέντα παρ' αὐτῶν εἴτε τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ εἴτε τῇ Μητροπόλει, ἔφερον τὰ ὀνόματά αὐτῶν γεγραμμένα. ἅτινα εἰσὶ ὡς ἐφεξῆς ἐσημειώθησαν.

Ὑπὲρ ἀναπαύσεως,

Φωτίου. Ἀντωνίου. Σάββα. Παρθενίου. Ἰακώβου. Καλλινίκου. Γρηγορίου. Γερασίμου. Ἰωσήφ. Χρυσάνθου. Παρθενίου.

τῶν ἀρχιερέων.

ζῶντες: Παρθένιος. (μετετέθη εἰς Μέθυμναν). Νικόδημος. (μετετέθη εἰς

Προῦσαν) Διονύσιος. (μετετέθη εἰς Βέρροϊαν). Γερμανὸς ὁ ἀπὸ Βιδύνης. (μετετέθη. Δέρκον).

Νεόφυτος (μετετέθη εἰς Δέρκους). Ἀθανάσιος, (ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ) Μελέτιος (εἰς τοὺς Δυτικούς καταφυγών. τοῦπίκλιν ἀπόδραμος). Ἀγαθάγγελος (μετετέθη εἰς Ἑρεσον). Ἰωαννίκιος ὁ ἀπὸ Ἀγκύρας (ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα).

Γερμανὸς (ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα). Φιλόθεος (μετετέθη εἰς Ἰμβρον). Χρυσόστομος ὁ νῦν ταπεινὸς Μητροπολίτης 1902.

143.—Ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου

Ἐπιγραφή ἣν εὗρον γεγραμμένην ἐν μαρμάρῳ τῷ κάτωθεν τῆς σκάλας. ὁ δὲ μάρμαρον φαίνεται νὰ ἦτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λίαν παλαιά. ἔχει δὲ οὕτως διὰ στίχων ἰαμβων.

Αὕτη χάρις πέρυκε κουροπαλάτῃ | Ἀλεξίου τε φημὶ τοῦ Μανιάκη,—
φέρει καὶ τῆς σῆς διὰ γραφῆς τὸν τύπον | Παναγία δέσποινα εἰς
σρίαν (=σωτηρίαν) | ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ἐπὶ ἔτους Γ'χγ ἐπὶ τῆς βασι-
λείας Ἐμμανουὴλ Κομνηνοῦ, ὅπου ξυνάγονται ἕκτοτε μέχρι τῆς σήμερον
ὅπου ἔχομεν ἤτι (7310) ἦτοι ἀπὸ Χοῦ ,αωγ ἔτη ,χμζ (647) ἦτοι ἐξα-
κόσις τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἔτη.

† ὁ Δράμας Ἰωσήφ

144.—Ἐν τέλει ἀναγινώσκομεν (εἰκ. 9) ;

Ἐτελειώθη ἡ περὶ οὗσα δέλτος διὰ χειρὸς κήμου ἐλαρίστου ἱερομονάχου
τάχα καὶ καλλιγράφου Λαυρεντίω ἔτους αψλς (1736) μηνὶ ἀπριλλίῳ
κε' καὶ οἱ ἀναπτύσσοντες ταύτην εὐχέσθε με τῷ ταπεινῷ λέγοντες ὁ
Θεὸς ἐλεήσει τὸν γράψαντα καὶ ἔχοντα καὶ μὴ διὰ τὰ σφάλματα κατα-
ρᾶσθε δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν χεὶρ ἡ γράψασα σήπεται τάφῳ ἡ γραφή
μένει μέχρι τερμάτων.

145.—Ὅπισθεν δὲ

Ἡ παροῦσα θεία καὶ ἱερὰ λειτουργία. ὑπάρχει τῆς ἁγιωτάτης Μητρο-
πόλεως Φιλίππων καὶ Δράμας ἧτις ἐδωρήθη τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ παρὰ
τοῦ μακαρίτου Ἀλεξανδρῆ σκευοφύλακος καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταύτην
μνημονεύετε αὐτόν. ἐπεὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐδεδοκεῖ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ,
καὶ οἴκους καὶ ἄλλα ὑπάρχοντα αὐτοῦ· ὅστις δὲ τολμίσει ἀποξενώσει
ταύτην, ἐκ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, εἴη τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος :

146.— Ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Μητροπόλεως

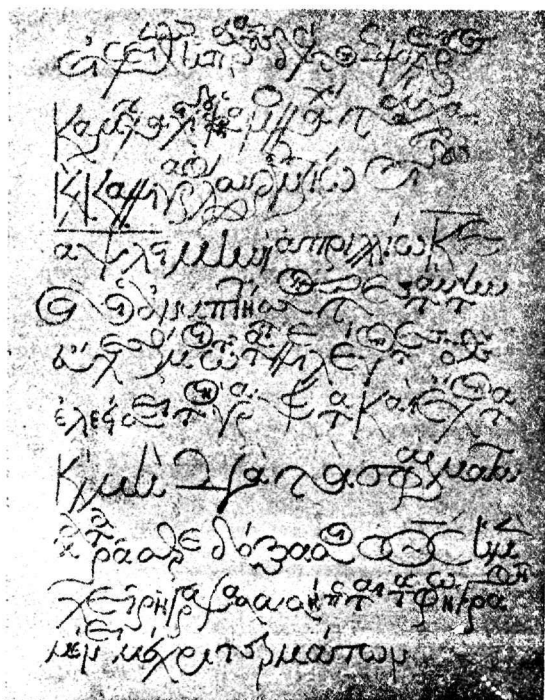
+

ΝΑΟΥΜΗΠΑ
ΠΑΓΕΩΡΙΟΥ
ΗΓΙΟΣ ΚΑΣΤΟ
ΡΙΑΝΟΣ
1808

Ναούμη Πα
παγεωρ(γ)ίου
υἱὸς Καστο
ριανός.
1808

147.— Ἐν τῇ αὐλῇ παρὰ τὴν πηγὴν, ὅπου δικέφαλος αἰετὸς

Οἱ διψῇ κατεχόμενοι δεῦτε καὶ χορεσθῆτε | ὕδωρ γλυκὺ καλλιῤῥοον
ἴσως καὶ εὐφρανθῆτε | πηγὴν ἣν ὠκοδόμησεν Δράμας Μητροπολίτης | ἐπι-
στατήσας εἰς αὐτὴν ὡς ὄντως ἀρχιεπίτης | σπουδῆς καὶ ἐξόδων τοῦ αὐτοῦ
Κυρίου Νικοδήμου | ἅμα τῶν ἐπιτρόπων τε Ἀντωνίου τε καὶ Γεωρ-
γίου | εἰς ἔτος τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ σωτηρίου | δεκάτου καὶ ἐννάτου
τε ἀπὸ Χριστοῦ Κυρίου 1819 Μαρτίου 27.

Εἰκὼν 9.

Ἐκ τῆς χειρογράφου λειτουργίας τοῦ 1736 ἀποκειμένης
ἐν τῇ ἐν Δράμῃ Μητροπολιτικῇ ναῷ.

148.—*Ἐξῶθεν τοῦ οἴκου τοῦ Μητροπολίτου*

† ΑΝΕΚΑΙΝΗΣΘΗ Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥ
ΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΔΡΑΜ[ΑΣ]
ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥ ΧΡΙΜΑΤΙ
ΣΑΝΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΥΡΙΩ ΠΑΡΘΕΝΙΩ ΚΑΙ ΕΞΟ
ΔΟΥ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑ
ΝΩΝ ΕΝ ΕΤΙ .ΑΨΚΑ' [1721] ΕΝ ΜΗΝΙ ΙΟΥΝΙΟΥ Δ'.
ΙΚΟΤΙ ΙΕ

† Ο ΔΡΑΜΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ

Β'. — Παρεκκλήσιον τῶν Ταξιαρχῶν. Αἱ ἐπὶ τοῦ
εἰκονοστασίου εἰκόνες ΙC. ΧC. (ἀπλῶς) καὶ ΜΗΡ. ΘΟΥ. Η ΟΔΗ
ΓΗΤΡΙΑ εἰσὶν ἔργα συνήθους Βυζαντινῆς τέχνης τοῦ 1600--1700.

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ εὐρηνται αἱ κάτω θύραι ὠραίας
πύλης, ἐφ' ὧν εἰκονίζεται ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, ἥτις
ὀρθία σεμνῶς παρίσταται κρατοῦσα ἀδράκτιον. Λόγον ἄξια ἔργα
Χριστιανικῆς ἀγιογραφίας.

Τὰ διὰ στυλα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Δράμας εὐρηνται ὑπὸ
τὴν ἀγίαν Τράπεζαν τοῦ ναΐδιου τούτου, ἔργα ι'. — ἰα' αἰῶνος·
αὕτη δὲ ἡ πλάξ τῆς ἀγίας Τραπέζης εἶναι ἀνεστραμμένον θωρά-
κιον ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ἱερῶν διαστύλων τιθεμένων. Τὰ ἐπὶ τούτων
ἀνάγλυφα κοσμήματα ἐγένοντο κατ' ἀπομίμησιν κοσμημάτων ἀρ-
χαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης.

Γ'. — Σχολεῖον. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σχολείου εὐρηνται
μέγα τεμάχιον συντρίμματος σαρκοφάγου (2,10 × 0,80), φέρον
λατινικὴν ἐπιγραφὴν ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Τινὲς τῶν ἐν Δράμᾳ ἐπιγραφῶν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινου-
πόλει Ἐπιθεωρήσει τοῦ Νεολόγου 1891 ἀριθ. 41, ἐνθα δημοσιεύεται καὶ ἡ ἐν
τῷ χειρογράφῳ κώδικι τῆς λειτουργίας ἀναφερομένη ἐπιγραφὴ: Αὕτη χάρις
πέφυνκε Κουροπαλάτη, ἣν ὁμως ἡμεῖς οὐκ εἶδομεν· ἐξ ἐπιστολῆς δὲ (2 Μαρτίου
1905) τοῦ φιλομούσου ἐταίρου τῆς ἡμετέρας Χριστ. Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας
Ἀρχidiaκόνου Δράμας κ. Θεμιστοκλέους, πληροφοροῦμεθα, διὰ αὐτὴν φυλάσ-
σεται ἐπιμελῶς ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ Δράμας.